

Jovilė Barevičiūtė
Jūratė Baranova

ETIKOS ISTORIJA: uždavinynas

TURINYS

- *Antikinė etika*
- *Rytų etika*
- *Krikščioniškoji etika*
- *Racionalistinė etika*
- *Gyvenimo filosofija*
- *Etika ir psichoanalizė*
- *Egzistencinė etika*
- *Egzistencializmas ir literatūra*

Atsakymus į daugelio užduočių klausimus rasite knygoje Baranova J. *Etika: filosofija kaip praktika*. - V. Tyto alba, 2002. Uždavinyne pateikėme įvairių užduočių. Kai kurios užduotys pažymėtos kvadratėliais (□). Atliekant jas, reikės išsamesnių filosofinės etikos žinių, todėl gali tekti pasiremti papildoma literatūra, nurodyta knygos šio uždavinyno išnašose. Atliekant šauktukais (!) pažymėtas užduotis reikės pasitelkti loginį, analitinį arba kritinį mąstymą. *

Pirmiausia siūlome atlikti užduotis, skirtas atskirų autorių analizei. Tada pereiti prie lyginamosios autorių analizės. Kiekvienos temos pabaigoje yra įskaita, kuri padės pasitikrinti įgytas žinias.

* žr. Baranova J. *Etika: filosofija kaip praktika*, V., Tyto alba, 2002.

I. ANTIKINĚ ETIKA

A: atskirų autorių analizė

I.1. IŠMINTIS IR GALIA: TRASIMACHAS¹ (p. 28-31).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Kuo sokratiškoji teisingumo samprata skiriasi nuo sofistinės²?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- ! Remdamiesi Trasimacho teisiniame mąstyme galiojančia teisingumo samprata, nurodykite, kuri iš šių schemų teisę traktuoja kaip *galingųjų įrankį*.

Je

pozityvioji teisė - tai galingųjų įrankis silpniesiems engti,

tai

šią sampratą atitinka schema Nr.

¹ **Trasimachas** – graikų filosofo Platono sukurtas personažas, sofistai. Nežinoma, ar tai realus asmuo. Tačiau, kad ir kaip būtų, teisingumo, kaip galios, samprata siejama su jo vardu.

² **Sofistai** – senovės graikų išminties ir gražbylystės mokytojai, išminčiai.

******ikelti schemą******

III užduotis.

- Parašykite rašinį tema *Teisingumas yra tai, kas naudinga stipresniajam.*

<i>rašinys Teisingumas yra tai, kas naudinga stipresniajam</i>
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**I.2. IŠMINTIS KAIP TRANSCENDENTINIS¹ IDEALAS:
SOKRATAS² (470/469 – 399 m. pr. Kr.) (p. 32-38).**

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Ar iš tikrųjų Platono Sokratas yra tikrasis? Kodėl? Kas tai įrodo arba paneigia?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kodėl tariamos išminties demonstravimas naikina tikrosios išminties galimybę?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kokia Sokrato ironijos³ prasmė?

.....
.....
.....
.....
.....

¹ **Transcendentinis** – esantis anapus pasaulio, neprieinamas patyrimui.

² **Sokratas** – graikų filosofas. Savo filosofinių idėjų neužrašinėjo. Apie jo teoriją žinoma iš Platono, Ksenofonto, Aristotelio veikalų. Laikomas autonominės filosofinės etikos kūrėju. Oficialiai apkaltintas, kad negerbiąs tradicinių dievų ir tuo tvirkinąs jaunimą, nuteistas mirti. Suformavo požiūrį į filosofiją kaip būdą siekti gyvenimo išminties. Savąja filosofijos samprata siekė atsiriboti nuo sofistų reliatyvizmo. Pasak Δ, pažinimui būdingas besąlygiškas tikrumas. Jis pasiekiamas specialiu protavimo metodu, intelektualiai žmonėms bendraujant, susiduriant jų nuomonėms. Nuomonių gretinimas, tiksliai formuluojant klausimus, padedąs atskleisti prieštaravimus ir prieiti prie sąvokų apibrėžimų, kurie ir reiškia tai, kas iš tikrųjų yra. Šį Δ metodą Platonas pavadino dialektika. Δ juo stengėsi paaiškinti, kaip žmogus turi siekti gėrio, grožio ir tiesos. Aukščiausia gėrio apraiška laikė etines vertybes, o jų pažinimą – būtina dorovingo elgesio sąlyga. Filosofija, skatindama refleksiją ir padėdama aiškinti etines sąvokas, tarnaujanti gėriui. Tad žmogaus dorovingumas priklausąs nuo jo noro ir sugebėjimo siekti žinių.

³ **Ironija** – *čia*: stiliaus priemonė, kai žodis ar posakis vartojamas priešinga, atvirkščia reikšme.

I.3. IŠMINTIS KAIP TIESOS ĮŽVALGA: PLATONAS¹ (428/427 – 348/347 m. pr. Kr.) (p. 39–45).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Kuo skiriasi išminties ir nuomonių mylėtojų pažinimo galimybės?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Remdamiesi Platono olos metafora, atsakykite į klausimus.*

II.1. Kas apibūdinama olos ir šviesos įvaizdžiais?

.....
.....

¹ **Platonas** – graikų filosofas. Objektivityvojo idealizmo pradininkas. Sokrato mokinys, rėmėsis taip pat pitagorininkų, Parmenido, Herakleito filosofija. Atėnuose įkūrė filosofijos mokyklą, vadinamąją *Platono akademiją*. Parašė apie 30 filosofinių dialogų – *Lachetas*, *Protagoras*, *Gorgijas*, *Sokrato apologija*, *Kritonas*, *Teaitetas*, *Valstybė*. Dialoguose konfrontuodamas ir derindamas nuomones, stengėsi atskleisti filosofines sąvokas. Šį iš Sokrato perimtą metodą (Δ vadino dialektika) grindė tikrovės idealistine samprata, kurios branduolį sudaro vadinamoji idėjų teorija. Δ kaip ir Sokrato nuomone, sąvokose slypi tikras, besąlygiškas žinojimas, kurio turiniui būdinga bendrumas, vientisumas, pastovumas. Kadangi šios žinojimo ypatybės nesutampa su juntamosios tikrovės (t. y., konkrečių, individualių, laikinų daiktų) turiniu, Δ darė išvadą, kad tikroji būtis esanti ne toji tikrovė, o idėjų būtis. Ji egzistuojanti kaip objektyvus mintimi suvokiamų bendrybių atitikmuo ir, būdama savarankiška juntamosios tikrovės atžvilgiu, atliekanti konstruktyvaus daiktų modelio (principo) funkciją. Idėjų būtis, pasak Δ, yra ne tik daiktiškojo tikrovės pavidalo priežastis, bet ir tikslas, turįs dar ir savo vidinę vertybinę hierarchiją, orientuotą į aukščiausią tikslą – gėrio idėją. Gėrio idėjai Δ filosofijoje tenka absoliutaus principo, demiurgo vaidmuo. Idėjų teorijoje iškelta būties neįjuntamumo prielaida tapo metodologiniu klasikinio idealizmo principu. Juo remiantis, tikrovė traktuojama kaip susidedanti iš juntamojo pavidalo ir tikrosios prigimties. Δ skyrė jutiminiu pagrindu susidarancias atsitiktines nuomones apie daiktus ir tikrovės esmės (idėjų) pažinimą protu ir juos vieną nuo kito atribojo. Aiškindamas proto veiklą, rėmėsi gryno sielos dvasiškumo prielaida. Todėl pažintinę žmogaus proto galią siejo su sielos savybe suvokti idėjų pasaulį nepriklausomai nuo žmogaus, jam dar negimus. To patyrimo “prisiminimas” diskursyvinio ir intuityvaus proto pastangomis ir vedąs į tikrąjį žinojimą. Pažinimą Δ laikė tik vienu sudėtingos žmogaus prigimties aspektu, siejo su neracionaliaisiais sielos polinkiais (impulsyviuoju, geidžiančiuoju) ir teikė etinę prasmę: protingasis pradas esąs lemiamas visų sielos polinkių harmonijos, kartu ir gyvenimo pilnatvės sąlyga. Harmonija Δ buvo gėrio, teisingumo išraiška ne tik vidiniame, bet socialiniame žmogaus gyvenime, kurio idealą jis vaizdavo valstybės utopijoje. Ideali valstybė turinti siekti teisingumo, vadovaudamasi visiems bendru tikslu ir pajungdama jam asmeninius interesus. Individas esąs tik visuomenės organizmo dalis, privalanti atlikti griežtai apibrėžtą funkciją. Δ išskirtosios socialinės funkcijos (gamintojų, gynėjų ir valdovų filosofų) atitinka sielos struktūrinę hierarchiją ir šia prasme yra objektyvaus pobūdžio.

* žr. Platonas. *Valstybė*, V., 1981, p. 244-246.

.....
.....
.....

II.2. Koks tariamybės ir žinojimo santykis?

.....
.....
.....
.....

II.3. Kodėl idėjų pasaulis kokybiškai vertingesnis už materijos² pasaulį?

.....
.....
.....
.....

III užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

III.1. Koks sielos ir kūno santykis pažinimo galimybės atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....

III.2. Kokia gėrio idėjos etinė prasmė?

.....
.....
.....
.....

IV užduotis.

- Remdamiesi Platono saulės metafora, parašykite esė tema *Saulė – gėrio kūdikis*.^{**}

<i>esė Saulė – gėrio kūdikis</i>
.....
.....
.....
.....
.....

² **Materija** – čia: medžiaga.

^{**} žr. Platonas. *Valstybė*, V., 1981, p. 235-240.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

V užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Koks teisingumo, išminties, drąsos ir nuosaikumo dorybių tarpusavio santykis?

.....
.....
.....
.....
.....

1.4. PRAKTINĖ (PHRONESIS¹) IR TEORINĖ (SOPHIA²) IŠMINTIS: ARISTOTELIS³ (384-322 m. pr. Kr.) (p. 46-59).

I užduotis.

- Remdamiesi pateiktu tekstu, išskirkite pagrindinius Platono ir Aristotelio etikų panašumus ir skirtumus. Surašykite juos atitinkamose lentelės skiltyse.

PLATONO IR ARISTOTELIO ETIKŲ PAGRINDINIAI PANAŠUMAI IR SKIRTUMAI		
MĄSTYTOJAS	PANAŠUMAI	SKIRTUMAI
Platonas

Aristotelis

II užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

II.1. Kodėl laimę - *eudaimonia*⁴ – kaip aukščiausiąjį gerį gali pasiekti tik dorybingas žmogus?

.....

¹ *Phronesis* graikų kalboje žymi praktinę išmintį, kuri pasiekama žmogui empiriniame gyvenime.

² *Sophia* graikų kalboje žymi teorinę išmintį, kuri empiriniame gyvenime nėra pasiekama kaip tam tikro tikslo rezultatas, o yra grynoji siekiamybė.

³ **Aristotelis** – graikų filosofas ir mokslininkas. Platono mokinys, priklausė jo akademijai. Aleksandro Makedoniečio auklėtojas. Atėnuose įkūrė Likėjų, arba Peripatetikų filosofijos mokyklą. Aleksandriui mirus, politinių priešų persekiojamas, pabėgo į Chalkidę. Δ sukūrė universalią antikinės filosofijos sistemą. Išlikę darbai apima beveik visas mokslo šakas. *Pirmojoje filosofijoje*, kurią I a. pr. Kr. leidėjas ir redaktorius Andronikas Rodietis pavadino *Metafizika*, Δ kritikavo Platono idealistinę 2 pasaulių teoriją, sprendė atskirybės ir bendrybės prieštaravimo ir vienybės santykio problemą. Etikoje ir politikoje skelbė aukso vidurio koncepciją: valdžią siūlė atiduoti vidurinėms klasėms (*Nikomacho etika, Eudemo etika*). Aukščiausiu gėriu (*eudaimonia*) laikė laisvą žmogaus protinių gabumų išvystymą ir dorovingą veiklą. Žmogus esąs visuomeninė būtybė ir iš prigimties siekia bendrauti. Nepripažinęs Platono *idealiuosios valstybės* utopijos, Δ sukūrė *geriausios valstybės* teoriją (*Politika, Atėnų politėja*). Šios valstybės uždavinys – pasiekti bendrą gerovę, laimę, teisingumą. Tačiau valstybėje turinti likti turtinė nelygybė, o teisių lygybė turinti priklausyti tik laisviesiems vergvaldžiams. Vergvaldišką visuomenę laikė natūralia ir amžina. Smerkė tironiją ir skelbė nuosaikiąją demokratiją.

⁴ *Eudaimonia* graikams reiškia palankią fortūną, akcentuojant net išorinę sėkmę. Tai ne nuolat kintanti, o pastovi būseną.

.....
.....
.....

II.2. Kas, remiantis aristoteliškąja etikos versija, sudaro laimės pagrindą – pastovios dorybės ar pastovi sėkmė? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

II.3. Ar aristoteliškąjam laimės supratimui pritartų Sokratas? Kodėl?*

.....
.....
.....
.....

II.4. Koks proto ir dorybės santykis?

.....
.....
.....
.....

III užduotis.

- Suformuluokite aristoteliškosios etinės dorybės apibrėžimą.

Etinė dorybė – tai:
--

IV užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

IV.1. Kuo reikšminga vidurio doktrina Aristotelio etikoje?

.....
.....
.....
.....

IV.2. Kas sudaro teisingumo dorybės pagrindą?

* Prisiminkite anksčiau nagrinėtą temą *Išmintis kaip transcendentinis idealas: Sokratas (470/469 – 399 m. pr. Kr.)*, skyrius Nr. I.2, p. 32-38.

.....

.....

.....

.....

.....

V užduotis.

- Išskirkite pagrindinius teorinės (*sophia*) ir praktinės (*phronesis*) išminties aspektus. Koks jų tarpusavio santykis? Užpildykite lentelę.

TEORINĖ (<i>SOPHIA</i>) IR PRAKTINĖ (<i>PHRONESIS</i>) IŠMINTIS	
Pagrindiniai aspektai:	
Teorinės (<i>sophia</i>) išminties:	Praktinės (<i>phronesis</i>) išminties:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
Koks jų tarpusavio santykis?	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

VI užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Kodėl laimė, anot Aristotelio, yra kontempliacija⁵?

.....

.....

.....

.....

.....

VII užduotis.

- ! Atlikite užduotį.

⁵ **Kontempliacija** – didelis susikaupimas, susimąstymas.

Apsvarstykite veiklos ir kontempliacijos suderinamumo galimybės sąlygas. Ar apskritai įmanoma suderinti šiuos du priešingus dalykus? Jei taip – kaip? Jei ne – kodėl?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

I.5. IŠMINTIS KAIP ATARAKSIJA¹: EPIKŪRAS² (341-270 m. pr. Kr.) (p. 60-64).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Koks malonumo ir dorybės tarpusavio santykis? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Suformuluokite epikūriškąjį malonumo apibrėžimą.

Malonumas – tai:

.....
.....
.....

III užduotis.

- Remdamiesi Epikūro filosofijos kaip terapijos principais, suformuluokite penkis pagrindinius patarimus kaip pasiekti ataraksiją.

Patarimai, kaip pasiekti ataraksiją:	
1.
2.
3.
4.
5.

¹ **Ataraksija** – graikiškosios etikos kategorija, dvasios tvirtumą, sugebėjimą nesijaudinti, vidinę ramybę laikanti gėrio ir palaimos prielaida.

² **Epikūras** – graikų filosofas. Vienas žymiausių antikos materialistų. Parašė apie 300 veikalų; išliko kai kurių fragmentai. Svarbiausia Δ filosofijos dalis yra etika. Etika hedonistinė. Malonumas esąs būdingas žmogaus prigimčiai, todėl laimės sąlyga – vengti kančių, stengtis išlaikyti sveiką kūną ir ramią dvasią. Laimę trikdąs nesaikingas poreikių tenkinimas, mintis apie dievų visagalybę ir neišvengiamą mirtį. Dvasia, anot Δ, egzistuoja, bet ji esanti kūniška, ir mirštanti drauge su kūnu, todėl mirties nėra ko bijoti. Žmogus tik savo pastangomis galės susikurti laimę. Tam padedanti kultūra, išlavintas protas. Etika ir yra populiariausia Δ filosofijos dalis. Fizika ir logika tėra pagalbinės jo filosofijos dalys, kaip ir plėtotas atomistinis materializmas.

I.6. IŠMINTIS KAIP APATIJA¹: STOIKAI² (p. 65-80).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Koks dorybės ir proto santykis Senekos filosofijoje?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Apsvarstykite, kas sudaro filosofijos, kaip sielos terapijos, esmę, kuo čia svarbios meditacinės praktikos.

Kokie pagrindiniai filosofijos kaip sielos terapijos principai? Kuo čia reikšminga meditacija³?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

III užduotis.

- Remdamiesi Senekos filosofijos kaip terapijos principais, suformuluokite penkis pagrindinius patarimus kaip pasiekti apatiją.

Patarimai, kaip pasiekti apatiją:	
1.
2.
3.

¹ **Apatija** – čia: graikiškosios etikos kategorija, reiškianti nejautrumą bet kokiam skausmui, ramybę, rimtį.

² **Stoikai** aukščiausiu gėriu laikė prisitaikymą prie visuotinės protingos gamtos harmonijos. Gėris pasiekiamas pažinimu ir garadarybe. Δ žmogaus idealas – išminčius, protu įgijęs dvasios nepriklausomybę ir ramybę. Tokią būseną Δ vadino apatiija. Apatiją galima pasiekti tik vadovaujantis protu, kurio dėka išvengiama afektų (pernelyg suvešėjusių geismų) - malonumo, nemalonumo, troškimo ir baimės. Δ teigė asketizmą.

³ **Meditacija** – apmąstymas labai susikaupus.

4.
5.

IV užduotis.

- Suformuluokite senekiškosios laisvės apibrėžimą.

Laisvė – tai:
--

V užduotis.

- Apsvarstykite, kas sudaro stoicistinio požiūrio į gyvenimo pabaigą – savižudybę ir mirtį – esmę. Užpildykite lentelę.

GYVENIMO PABAIGOS PROBLEMA STOIKŲ FILOSOFIJOJE	
Kodėl savižudybė tam tikrais atvejais gali būti pateisinama?	Kodėl nereikia bijoti mirties?
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

B: autorių lyginamoji analizė

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo panašios ir kuo skiriasi išminties sampratos Sokrato, Platono ir Aristotelio etikose?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo panašios ir kuo skiriasi teisingumo sampratos Trasimacho, Sokrato, Platono ir Aristotelio etikose?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo panašios ir kuo skiriasi aukščiausiojo gėrio sampratos Platono, Aristotelio, Epikūro ir Senekos etikose?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo panašios ir kuo skiriasi dorybės sampratos Sokrato, Platono, Aristotelio, Epikūro ir Senekos etikose?

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.5. Kuo panašios ir kuo skiriasi pažinimo galimybės sampratos Sokrato, Platono ir Aristotelio etikose?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo skiriasi proto ir jausmų santykio traktuotės Aristotelio ir Senekos etikose?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo panašios ir kuo skiriasi laimės sampratos Platono, Aristotelio ir Epikūro etikose?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.8. Kuo panašios ir kuo skiriasi laisvės sampratos Epikūro ir Senekos etikose?

.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.9. Kuo ypatingos terapinės filosofijos funkcijos? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.10. Kuo panaši ir kuo skiriasi Epikūro *ataraksija* nuo stoikų *apatijos*?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.11. Kuo panašūs ir kuo skiriasi požiūriai į mirtį Epikūro ir Senekos etikose?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.12. Kuo artimi Sokrato ir stoikų požiūriai gero gyvenimo atžvilgiu?*

.....
.....

* žr. Platonas. Kritonas // Platonas. *Dialogai*, V., 1968, p. 133.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

□ **I.13.** Kuo skiriasi Aristotelio ir Senekos požiūriai į savižudybę?^{**}

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.14. Kuo skiriasi paskiro individo ir grupės santykio traktuotės Aristotelio ir Senekos etikose?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

! **I.15.** Kodėl antikinė etika gali būti pavadinta intelektualistine¹?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

^{**} žr. Aristotelis. Nikomacho etika // Aristotelis. *Rinktiniai raštai*, V., 1990, p. 167.

¹ **Intelektualistinė** – paremta žmogaus gebėjimu mąstyti, protu, protingumu.

C: įskaita

- Nurodykite, kuris teiginys teisingas (T), o kuris – klaidingas (K), apveddami atitinkamą raidę apskritimu (O).

Išmintis ir galia: Trasimachas		
a.	Trasimacho nuomone, teisėtvara yra abipusis piliečių gyvenimo ir nuosavybės laidas.	T K
b.	Trasimachas moko: įstatymo dėka silpnieji gali apsiginti nuo stipriųjų.	T K
c.	Pasak Trasimacho, pozityvioji teisė yra galingųjų įrankis silpniesiems engti.	T K
d.	Trasimacho teigimu, neteisingumas naudingiau už teisingumą.	T K
e.	Trasimachas teigia, kad teisingumas – tai silpnųjų kontraktas, sudaromas, kad jie taptų stiprūs.	T K
Išmintis kaip transcendentinis idealas: Sokratas		
a.	Sokratas skeptiškai žiūri į bet koki žmogiškąjį žinojimą.	T K
b.	Sokratas pasitiki logu, kuriame glūdintis taisyklingumas protu paremtame pokalbyje atveda į tikrąjį pažinimą.	T K
c.	Remiantis Sokratu, išminties nepasiekiamumas tampa jos negalimybės sąlyga.	T K
d.	Sokrato pokalbio metodas – tai ėjimas nuo atskirybės prie bendrybės, aprėpiančios tiriamosios sąvokos esmę.	T K
e.	Sokratas mano, kad žmogaus tikslas yra ne išmintis, žinojimas, o meilė išminčiai – filosofija.	T K
Išmintis kaip tiesos įžvalga: Platonas		
a.	Kiekvienas žmogus prieš gimdamas, anot Platono, kai jo siela seka visatoje paskui dievus, mėgina išvysti idėjas. Uždaryta į netobulą kūną, siela viską pamiršta; tačiau mąstymas ir filosofinis siekis ataugina jai prarastus sparnus, ir ji vėl priartėja prie anapusio pasaulio.	T K
b.	Juslinis pasaulis, remiantis Platonu, teikia ne tikrąjį pažinimą, o tik spėjimus.	T K
c.	Gėrio idėją Platonas lygina su saule.	T K
d.	Intelektualumą etikoje Platonas sieja su askeze.	T K
e.	Anot Platono, išminties dorybė apjungia kitas tris dorybes – teisingumą, drąsą ir nuosaikumą.	T K
Praktinė (phronesis) ir teorinė (sophia) išmintis: Aristotelis		
a.	Aristotelis dorybe laiko vidurį tarp kraštutinių troškimų.	T K
b.	Net ir neturint materialinių išteklių, anot Aristotelio, įmanoma ir lengva kilniai elgtis.	T K
c.	Aristotelio etika – teleologinė.	T K
d.	Laimę, pasak Aristotelio, įmanoma įgyti nepriklausomai nuo “dorovinio luošumo”.	T K
e.	Protingoje sielos veikloje, Aristotelio manymu, žmogus randa laimę – <i>eudaimonia</i> – kaip galutinį savo siekių tikslą.	T K
Išmintis kaip ataraksija: Epikūras		
a.	Ataraksija – tai nuolatinė bejausmiškumo būseną.	T K

b.	Didžiausią malonumą Epikūras tapatina su maloniais pojūčiais.	T	K
c.	Epikūrai dorybė būtina laimei kaip sudedamoji jos dalis.	T	K
d.	Epikūras skausmo nebuvimą laiko daline malonumo sąlyga.	T	K
e.	Žmogaus laimės pagrindu Epikūras skelbia esant džiaugsmą, malonumą, t. y. išsilaisvinimą nuo kančios ir nemalonumų pergalėjimą.	T	K
Išmintis kaip <i>apatija</i>: stoikai			
a.	Stoikų manymu, mes niekada negalime disponuoti išorinėmis gėrybėmis, todėl vienintelis žmogui pavaldus dalykas yra vidinė laikysena.	T	K
b.	Stoikai teigia, kad žmogaus tikslas – gyventi sutariant su prigimtimi.	T	K
c.	Stoikai mano, kad filosofija – tai sielos gydytoja.	T	K
d.	Dorybę stoikai traktuoja kaip dorovinę išvalgą, parodančią, kokia yra daiktų tikroji vertė.	T	K
e.	Seneka numato proto ir jausmų dermės galimybę.	T	K

D: diskusija

* Žemiau nurodytos diskusijos temos. Pasiskirstykite grupelėmis po lygiai. Pasirinkite Jums įdomiausią temą. Jei pritariate pasirinktai diskusijos temai, pateikite argumentus, patvirtinančius Jūsų poziciją *už*; jei ne – kontrargumentus, pagrindžiančius Jūsų poziciją *prieš*. Prieikite prie atitinkamų išvadų. Lentelėje vietoj daugtaškių nurodykite pasirinktos temos pavadinimą. Surašykite grupelės išsakytus argumentus/kontrargumentus. Nurodykite preitas išvadas.

1. **“Teisingumas yra tai, kas naudinga stipresniajam”**
(Trasimachas);
2. **Išminties nepasiekiamumas – tai jos galimybės sąlyga**
(Sokratas);
3. **Gėrio idėja svarbesnė už tiesą ir grožį**
(Platonas);
4. **Kilnus elgesys negalimas, jei jis nėra matomas**
(Aristotelis);
5. **Nėra tarpinės būsenos tarp malonumo ir kančios**
(Epikūras);
6. **“Daug ką valdysi, jei tave valdys protas”**
(Seneka).

Grupelės pasirinkta tema:	
Argumentai:	Kontrargumentai:
Išvados:	

II. RYTŲ ETIKA

“Kai bėda užgriūva kilnų žmogų, jis išstvermingai ją pakelia.
Kai bėda išstinka paprastą žmogų, jis praranda savitvardą.”

Konfucijus

A: atskirų autorių analizė

II.1. RYTŲ ETIKA IR VAKARŲ ETIKA (p. 84-86).

I užduotis.

- Užpildykite lentelę.

RYTŲ ETIKA IR VAKARŲ ETIKA	
Panašumai:	Skirtumai:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

II.2. KONFUCIJAUS¹ ETIKA (p. 87-90).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Koks sociumo ir hierarchijos santykis?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kaip vertinate G. Hegelio poziciją kinų kultūros atžvilgiu? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo panašūs Konfucijaus etikos ir Aristotelio etikos pagrindiniai principai?

.....
.....
.....
.....
.....

¹ **Konfucijus** – (apie 551-479 pr. Kr.), kinų filosofas, politinis veikėjas, pedagogas. Įkūrė pirmąją Kinijoje privačią mokyklą. Kilęs iš kilmingos, bet nuskurdusios šeimos. Didesniąją gyvenimo dalį praleido Lu karalystėje (Šandungo provincija). Buvo pakviestas į karaliaus Lu dvarą, stengėsi savo doktriną paversti praktine politine veikla. Svarbiausios Δ pažiūros išreikštos knygoje *Apmąstymai ir pašnekesiai*, kurioje užrašyti jo pokalbiai su mokiniais ir pasekėjais. Δ dorovinės teorijos pagrindas – dangaus vaizdinys. Dangus esąs sąmoningai veikianti aukščiausioji jėga, reguliuojanti žmonių elgesį ir veiksmus, lemianti jų padėtį visuomenėje. Pagrindinė Δ dorovinės koncepcijos sąvoka yra *ženas* (humaniškumas) – pagarba vyresniesiems ir aukštesnę visuomeninę padėtį užimantiems pagrįstų visuomeninių, politinių bei dorovinių santykių visuma. Ženas esąs galutinis žmogaus dorovinio tobulėjimo tikslas, absoliutus dorovinis įstatymas.

II.3. DAOISTINĖ¹ ETIKA (p. 91-92).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo skiriasi daoistinė etika nuo Konfucijaus etikos?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kaip suprantamas išminties idealas daoistinėje etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo skiriasi daoistinės etikos išminties idealas nuo antikinės etikos išminties idealo?

.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kaip įmanoma veikla neveikiant pagal *dao*² ir *de*³ principus?

.....
.....
.....
.....
.....

¹ **Daoizmas** – viena žymiausių senovės Kinijos filosofijos krypčių. Jos pagrindas yra tradicinė kinų filosofijos kategorija *dao*. Δ susiformavo apie V a. pr. Kr. (naujausia hipoteze – IV – III a. pr. Kr.). Δ pradininku laikomas Laodzi (*Dao de dzing*). Laodzi nuomone, natūrali gamtos raida nepriklauso nei nuo Dievo, nei nuo žmogaus ir yra visuotinis pasaulio judėjimo ir kaitos dėsnis. Etikoje daoistai buvo primityvios pirmykštės bendruomenės, gyvenančios pagal natūralų dao dėsnį, šalininkai.

² **Dao** – pagrindinė daoizmo kategorija, reiškianti pirmąjį pasaulio pagrindą. Δ – tai kelias.

³ **De** – vienas pagrindinių daoizmo principų, sukurtas *dao* iš dorybės.

II.4. BUDIZMAS¹ (p. 93-95).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kokia nirvanos² prasmė? Ko siekiama kelyje į nirvaną?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kokiais aspektais panašios ir kokiais - skiriasi budistinė etika ir antikinė etika?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo skiriasi, remiantis F. Nietzsche, budistinė etika ir krikščioniškoji etika?

.....
.....
.....
.....
.....

¹ **Budizmas** – viena svarbiausių religijų (šalia krikščionybės ir islamo). Atsirado VI a. pr. Kr. Indijoje. Pradininku laikomas princas Sidharta Gautama, gavęs Budos garbės vardą. Δ dogmatika, religinių, filosofinių ir etinių problemų aiškinimas išdėstytas Tripitakoje – religinių kūrinių, tikinčiųjų laikomų Budos apreiškimu, sąvade. Svarbiausia

doktrina – 4 tauriosios tiesos: žmogaus gyvenimas – kentėjimas (gimimas, ligos, senatvė, nepatenkinti troškimai, nepasiekti tikslai); kančių priežastis – troškimas gyventi (ieškoti malonumų, siekti turtų, valdžios); išsivadavimas iš kančių – blogio (t. y. gyvenimo troškimo, žemiškų geidulių) pašalinimas; iš kančių galima išsivaduoti (t. y. pasiekti nirvaną – rimtį, užgesimą), laikantis svarbiausių etinių Δ principų. Pasauliečiams privalomi 5 doroviniai principai: nežudyti, nemeluoti, nevogti, nepaleistuvauti, negirtuokliauti. Vienuoliams yra papildomų reikalavimų (atsisakyti pasaulietiško gyvenimo, laikytis griežtų moralinių principų, gyventi iš išmaldos).

Pagal Δ, žmogus esąs lemtingoje gimimo ir mirties grandinėje (sansaroje). Mirtis – ne tragedija, ne bausmė ir ne išsivadavimas iš kančių, o persikėlimas į naują gyvenimą, į naujas kančias. Galutinis tikslas – pasiekti nirvaną, kurioje nutrūkstanti gimimo ir mirties grandinė, pasibaigęs atsinaujinimas, žmogus išsivaduoja iš kančių, sudarančių gyvenimo esmę.

² **Nirvana** – (užgesimas), senovės indų religinės filosofijos mokyklų (pirmiausia budizmo) sąvoka, reiškianti galutinį žmogaus dvasinių siekių rezultata – absoliučią pilnatvę, laisvę, pasitenkinimą, pasiekiamą po to, kai nutraukiami bet kokie ryšiai su išoriniu pasauliu (t. y. išsivadavus iš troškimų, aistrų, individualios sąmonės). Δ doktrina skatina žmogų atsiriboti nuo pasaulio, daro jį abejingą savo socialinei būčiai.

II.5. DZENBUDIZMAS¹ (p. 96-113).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kokia dzenbudizmo meditacijų prasmė? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kokią funkciją dzenbudistinėse meditacijose atlieka paradoksioji logika?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo paveikslų ir haiku² meditacijos skiriasi nuo įprastinių dzenbudistinių meditacijų?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Atlikite užduotį.

Paaškindite, kokią prasmę sudaro ar paneigia ir kodėl, šie fenomenai dzenbudistinėje etikoje:

žodžiai
---------	----------------------------------

¹ **Dzenbudizmas** – budizmo kryptis. Susiformavo VI – VII a. Kinijoje. Δ kūrėju laikomas Bodhidharma, o pagrindinė literatūra Huinengo (638-713) *Pamokymų knyga*. Labiausiai paplito Japonijoje. Svarbiausios Δ idėjos – Budos ir visų būtybių vienovė, dao – natūralus kelias, tikresnis už visas teorijas. Realybė suvokiama ne protu ar jutimais, o per meditacinę ekstazę. Jos metu išsivaduojama iš ribotos, iliuzinės individo būties ir susiliejiama su tikrąja, pasiekiamas tikrasis aš. Tokia, pagal Δ, intuityvioji išmintis ir betarpiška patirtis, sąmonės nušvitimas pasiekiami metodišku vidiniu susikaupimu (svarbu gyvensena, kūno padėtis, kvėpavimas ir t. t.).

² **Haiku** – japonų poezijos žanras ir forma. Δ sudaro trieilis (5, 7, 5 skiemenys). XVI a. Δ turinys buvo komiško pobūdžio. XVII a. Δ virto rimto turinio poezijos žanru, jame daugiausia buvo apdainuojama gamta. XVIII a. Δ tematika prasiplėtė, siužetai buvo imami iš istorijos, literatūros, liaudies legendų; vaizdingumu, lengvumu, dėmesiu detalei Δ priartėjo prie tapybos.

tuštuma
ego
“tapsmas gėle”
momentas

III užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Kaip suprantamas išminties idealas dzenbudistinėje etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....

B: autorių lyginamoji analizė

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo skiriasi Konfucijaus etika nuo daoistinės etikos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo panašios ir kuo skiriasi budistinė etika ir dzenbudistinė etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo panašios ir kuo skiriasi daoistinė etika ir dzenbudistinė etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo panašios ir kuo skiriasi nušvitimo sampratos budistinėje etikoje – *nirvana* - ir dzenbudistinėje etikoje - *satori*¹?

.....
.....
.....
.....
.....

¹ *Satori* – galutinis dzenbudizmo tikslas, t. y. nušvitimas.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.5. Kuo artimos išminties sampratos daoistinėje etikoje ir dzenbudistinėje etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo panašus žmogaus ir *dao* santykis daoistinėje etikoje ir dzenbudistinėje etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

! I.7. Ar budistinių ir dzenbudistinių meditacijų praktikas galima būtų pavadinti terapinėmis? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

! I.8. Koks subjekto ir objekto santykis Rytų etikoje? Kodėl?

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.9. Kokį požiūrį į individualybę steigia Rytų etika? Kaip vertinate tokią poziciją? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.10. Koks žmogaus ir gamtos santykis Rytų etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.11. Kokia veiklos neveikiant, tylos, tuštumos, ramybės, individualybės išstiprdymo, susitapatinimo su daiktais, akimirkos ir pan. prasmė Rytų etikoje? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

! I.12. Kuriam pradui galėtumėte priskirti Rytų kultūrą – apoloniškajam² ar dionisiškajam³? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

² **Apoloniškasis pradas** išreiškia vieną iš dviejų graikų pirm pradžių galių, įkūnijančių saiką ir protą.
³ **Dionisiškasis pradas** išreiškia vieną iš dviejų graikų pirm pradžių galių, įkūnijančių svaigulį ir siautėjimą.

C: įskaita

- Nurodykite, kuris teiginys teisingas (T), o kuris – klaidingas (K), apveddami atitinkamą raidę apskritimu (O).

Rytų etika ir Vakarų etika			
a.	Vakarų kultūra nerami, ji veržiasi į begalybę. Rytų – ieško atramos pati savyje.	T	K
b.	Pasak G. Hegelio, Rytų kultūroje individualybė neturi vertės.	T	K
c.	Anot D. T. Suzuki'o, rytietiškos religinės koncepcijos radikaliai skiriasi nuo vakarietiškujų.	T	K
d.	D. T. Suzuki'o teigimu, vakariečio protas yra deduktyvus ir individualistinis dvasine prasme; rytiečio – induktyvus ir organizuojantis.	T	K
e.	G. Hegelis, lygindamas Rytų ir Vakarų kultūras, teigia, kad Rytų kultūra – tai "žemesnė" žmonijos sąmonės pakopa.	T	K
Konfucijaus etika			
a.	Pagrindinės dorybės Konfucijaus etikoje įgyvendinamos santykiais tarp valdovo ir valdinio, tėvo ir sūnaus, vyresniojo ir jaunesniojo brolio, vyro ir žmonos, draugo ir draugo.	T	K
b.	Konfucijus atstovauja konservatyviai moralės ir valstybės filosofijai.	T	K
c.	Valstybės stabilumo pagrindas, anot Konfucijaus, tai kiekvieno žmogaus moralė ir šeima.	T	K
d.	<i>Žen</i> principas nusako santykius su tėvais ir vyresniais žmonėmis.	T	K
e.	Aukščiausia galia gamtoje ir visuomenėje, remiantis Konfucijumi, tai – dangus.	T	K
Daoistinė etika			
a.	<i>Dao</i> neturi vardo, nes visais vardais apibūdinama konkrečiai būvanti būtybė, o <i>dao</i> yra anapus visų perskyrų, virš visa ko viešpataujantis principas, gamtos ir gyvenimo kelias.	T	K
b.	Išminčius veikia neveikimu.	T	K
c.	Neveikimas reiškia ne <i>nieko neveikti</i> , o tik nesikišti į vyksmą be reikalo.	T	K
d.	Daoistinė etika – švietėjiška etika.	T	K
e.	<i>Wuwei</i> principas reiškia dorybę.	T	K
Budizmas			
a.	<i>Nirvana</i> – tai tokia būseną, kai daugiau nebekamuoja gyvenimo troškimas ir nutrūksta atgimimų ratas.	T	K
b.	Pamatinė budizmo etinė nuostata – išsivadavimo iš kančių idėja.	T	K
c.	Išlaisvinančio iš kančios žinojimo turinys yra <i>keturios tauriosios tiesos</i> .	T	K
d.	<i>Aštuonlinkis kelias</i> – tai etiniai Budos priesakai.	T	K
e.	Budizmas, anot F. Nietzsche's, teigia kovą su nuodėme.	T	K
Dzenbudizmas			
a.	Dzenas – tai gebėjimas pamatyti savo būties prigimtį.	T	K
b.	Dzenbudistai neanalizuoja gyvenimo.	T	K
c.	Dzenbudizmas skelbia atpalaiduojančią tikėjimą visata.	T	K

d.	Remiantis Laodzi, žodžiai kuria antrinę realybę, nesutampančią su tikrąja.	T	K
e.	<i>Satori</i> – tai nušvitimas, kurio metu išnyksta realybė.	T	K

D: debatai

1. **Vakarų kultūra nerami, veržiasi į begalybę; Rytų – ieško atramos pati savyje;**
2. **“Reikia elgtis taip, kad tėvai turėtų rūpesčių dėl savo vaikų tik jiems susirgus”**
(Konfucijus);
3. **Išminčius veikia neveikdamas**
(daoistinė etika);
4. **Gyvenimas yra kančių priežastis**
(budistinė etika);
5. **Asmenybė ir pasaulis nėra paskiros esmės, bet išvien veikianti visuma**
(dzenbudistinė etika).

III. KRIKŠČIONIŠKOJI ETIKA

“<...> moko tas, kurio teiraujamės patarimo, - vidiniame žmoguje gyvenęs <...>
Kristus, tai yra *nekintama Dievo Galybė ir amžinoji Išmintis*; nors kiekviena
protaujanti siela klausia ją patarimo, tačiau kiekvienam jos atveriamas tiek, kiek
kiekvienas jos gali priimti priklausomai nuo geros arba blogos savo valios.”

Aurelijus Augustinas

A: atskirų autorių analizė

III.1. ANTIKINĖ ETIKA IR KRIKŠČIONIŠKOJI¹ ETIKA (p. 116-118).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Kuo artimos ir kuo skiriasi antikinė etika ir krikščioniškoji etika? Kurių aspektų daugiau?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Pasvarstykite.

Kurios – antikinės etikos ar krikščioniškosios etikos – pagrindinės nuostatos Jums labiau priimtinos? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

III.2. TIKĖJIMAS IR IŠMINTIS (p. 119-125).

¹ **Krikščioniškoji etika** skelbia žmogaus gyvenimo tikslą esant sielos išganymą. Dėl savo nuodėmingos prigimties žmogus nepajėgiąs pats išganyti savo sielą, tam reikia Dievo malonės. Tarp Diebo ir žmogaus turi tarpininkauti Bažnyčia; tarpininkavimo svarbiausia forma yra Bažnyčios teikiami sakramentai, kuriais grąžinama žmogui Dievo malonė.

I užduotis.

- Užpildykite lentelę.

INTELEKTUALIZMO PROBLEMA KRIKŠČIONIŠKOJOJE ETIKOJE	
Kaip tikėjimo ir proto santykį traktuoja šie autoriai?	
Kvintas Tertulianas
Aurelijus Augustinas
Tomas Akvinitis

III.3. KRIKŠČIONIŠKOSIOS DORYBĖS (p. 126-141).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Kuo skiriasi antikinės etikos ir krikščioniškosios etikos dorybės? Kas sudaro jų pagrindą?

.....

.....

.....

.....

.....

II užduotis.

- Užpildykite lentelę.

KRIKŠČIONIŠKOSIOS DORYBĖS	
Kas sudaro šių etinių dorybių esmę ir prasmę?	
nuolankumas
kantrybė
meilė
atladumas
mielaširdystė
skaistybė

III užduotis.

- Pasvarstykite.

Kuri krikščioniškoji dorybė Jums atrodo svarbiausia? O gal visos – vienodai svarbios? Kodėl?

.....

.....

.....

.....

.....

III.4. KANČIA (p. 142-143).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kaip kančią traktuoja krikščioniškoji etika? Kokia kančios vieta, remiantis krikščioniškąja etika, žmogaus gyvenime? Kokia jos prasmė?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo skiriasi kančios traktuotė krikščioniškojoje etikoje nuo traktuočių stoicistinėje etikoje ir budistinėje etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....

III.5. TEODICĖJA¹ (p. 144-147).

¹ **Teodicėja** – teologinės filosofijos doktrinos, svarstymai, teisinantys Dievą (tobulą ir visagalį) dėl blogio jo sukurtame pasaulyje. Tokie svarstymai turi ilgą tradiciją antikos ir ypač krikščionybės filosofijoje.

I užduotis.

- Pasvarstykite.

I.1. Kaip suderinti Dievo visagalybę ir gerumą su leidimu žmogui kentėti? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kokia Jobo kančios prasmė? Kokia žmogaus apskritai kančios prasmė? Kodėl taip manote?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kodėl kančios prasmė, anot A. Maceinos, tegali būti surasta, apsisprendus ją iškęsti? Ar pritariate tam? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

III.6. KALTĖ IR ATGAILA (p. 148-152).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo skiriasi kaltės sampratos antikinėje etikoje ir krikščioniškojoje etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo skiriasi atgailos sampratos Kvinto Tertuliano ir Aurelijaus Augustino traktuotėse?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Koks valios pastangos ir malonės santykis?

.....
.....
.....
.....
.....

III.7. SAVIŽUDYBĖ (p. 153-155).

I užduotis.

- Užpildykite lentelę.

SAVIŽUDYBĖS PROBLEMA KRIKČIONIŠKOJOJE ETIKOJE	
Kokiais argumentais grindžiamas tam tikras požiūris į savižudybę? Kodėl savižudybė – tai...?	
Kvintas Tertulianas: savižudybė – tai sielos stiprybė
Aurelijus Augustinas: savižudybė – tai žmogžudystė
Tomas Akvinitis: savižudybė – tai nusikaltimas

II užduotis.

- Atsakykite į klausimus.*

II.1. Kuo panašūs antikos laikais vyravęs ir Kvinto Tertuliano požiūriai į savižudybę?

.....
.....
.....
.....
.....

II.2. Kuo panašūs ir kuo skiriasi Aurelijaus Augustino ir Tomo Akvinniečio požiūriai į savižudybę?

.....
.....
.....
.....
.....

III užduotis.

- Užpildykite lentelę.

* žr. pirmąjį knygos skyrių *Antikinė etika*, p. 28-80.

Kuris požiūris į savižudybę Jums priimtinausias, o kuris mažiausiai priimtinas – Kvinto Tertuliano, Aurelijaus Augustino ir Tomo Akviniečio? Pateikite argumentų, kodėl pritariate tam tikram autoriui; ir kontrargumentų tam autoriui, kuriam nepritariate.

Mano argumentai, kodėl pritariu (<i>nurodykite autorių</i>)	Mano kontrargumentai, kodėl nepritariu (<i>nurodykite autorių</i>)
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

III.8. NUOPUOLIO MITAS EGZISTENCIALIZME (p. 156-158).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo artimos ir kuo skiriasi kaltės traktuotės Albert'o Camus ir Aurelijaus Augustino samprotavimuose?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo panašus Aurelijaus Augustino ir Albert'o Camus kaltės sąmonės tyrimas?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Pasvarstykite.

Kiek prasmingas nuopuolio mitas krikščioniškojoje antropologijoje ir egzistencializme? Ar, Jūsų manymu, pagrįsta tokia "sirgimo žmogumi" nuostata? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

III užduotis.

- Remdamiesi Aido Marčėno eilėraščiu *Gimtadieniui*^{*}, parašykite esė tema *Atgal nebeįlįsi*, apmąstydami nuopuolio mito problematiką.

Esė <i>Atgal nebeįlįsi</i>
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

^{*} *Nebark manęs, kad ir esu tau kaltas, / jau toks gimiau – tai ką čia padarysi, / geriau sutrenk sonatą savo altais - / ruduo, ir jau atgal nebeįlįsi.* Marčėnas A. *Gimtadieniui* // Marčėnas A. *Dėvėti*. V., 2001, p. 145.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B: autorių lyginamoji analizė

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo skiriasi Kvinto Tertuliano, Aurelijaus Augustino ir Tomo Akviniečio požiūriai tikėjimo ir proto santykio atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo artimi Aurelijaus Augustino ir Tomo Akviniečio požiūriai tikėjimo ir proto santykio atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Koks Kvinto Tertuliano, Aurelijaus Augustino ir Tomo Akviniečio etikų santykis su antikos mąstytojų etika? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo skiriasi Aurelijaus Augustino ir Tomo Akviniečio nuolankumo kaip krikščioniškosios dorybės sampratos? Koks jų santykis šiuo klausimu su Aristotelio etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....

I.5. Kuo skiriasi Kvinto Tertuliano ir Tomo Akviniečio kantrybės kaip krikščioniškosios dorybės sampratos? Koks jų santykis šiuo klausimu su antikinės etikos mąstytojų nuostatomis?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo skiriasi antikinės etikos atstovų ir krikščioniškųjų mąstytojų požiūris į meilę kaip dorybę?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo skiriasi krikščioniškosios etikos, stoicistinės etikos ir daoistinės etikos nuostatos atleidimo klausimu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

! I.8. Koks mielaširdystės kaip krikščioniškosios dorybės ir lygybės principo santykis Aurelijaus Augustino etikoje? Ar įmanomas lygiavertės meilės santykis su Dievu? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.9. Kuo artimi ir kuo skiriasi Kvinto Tertuliano, Aurelijaus Augustino ir Tomo Akviniečio požiūriai skaistybės kaip krikščioniškosios dorybės atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.10. Kaip krikščioniškieji mąstytojai vertina stoikų požiūrį į kančią? Pritaria jiems? Polemizuoja su jais? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.11. Kuo skiriasi Kvinto Tertuliano ir Aurelijaus Augustino samprotavimai teodicėjos klausimu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- **! Atlikite užduotis.**

II.1. Pasvarstykite, kodėl kančia gali būti įveikta, tik ją nuolankiai priėmus ir iškentus. Savo apmąstymus susiekite su Jobo pavyzdžiu.

* Parašykite šia tema esė arba * padiskutuokite su bendramoksliais ir užrašykite svarbiausias mintis * arba pateikite asmeninius argumentus šiai nuostatai apginti arba – kontrargumentus jai paneigti.

.....
--

II.2. Kodėl Sokratas nesijautė kaltas, o Adomas suvokė savo kaltę? Palyginkite šias dvi – antikinę ir krikščioniškąją - kaltės interpretacijas. Atsakydami į minėtąjį klausimą, parašykite rašinį tema *Dvi kaltumo versijos: Sokratas ir Adomas*, kuriame išryškėtų Jūsų samprotavimų argumentacija.

rašinys <i>Dvi kaltumo versijos: Sokratas ir Adomas</i>
.....

.....
.....
.....

III užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

! Kvintui Tertulianui labiau rūpėjo, kaip turi atgailauti kiti. Aurelijus Augustinas pats atgailavo. Kuri atgailos samprata Jums labiau priimtina – Tertuliano ar Augustino? Kuri nuostata labiau pagrįsta – auklėti kitus ar pradėti nuo savęs? Kodėl?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

IV užduotis.

- Atlikite užduotį.

Kaip vertinate antikos laikais vyravusį ir Kvinto Tertuliano perimtą požiūrį į savižudybę kaip į sielos stiprybę? Kaip šį požiūrį vertina Jūsų bendramoksliai? Kodėl? Užrašykite svarbiausius argumentus, pateisinančius arba paneigiančius šią nuostatą.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

V užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

V.1. Kam, anot Aurelijaus Augustino, nusikalsta savižudis? O kam – anot Tomo Akviniečio? Kuo panašūs Aristotelio ir Tomo Akviniečio požiūriai į savižudybę?

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

V.2. Kuo artimos ir kuo skiriasi krikščioniškoji antropologija ir A. Camus absurdo filosofija nuopuolio mito problemos klausimu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

C: įskaita

- Nurodykite, kuris teiginys teisingas (T), o kuris – klaidingas (K), apveddami atitinkamą raidę apskritimu (O).

Antikinė etika ir krikščioniškoji etika			
a.	Krikščionybės autoriai, viena vertus, remiasi antikos tradicija, kita vertus, ją kritikuoja.	T	K
b.	Krikščioniškoji antropologija žmogaus protą laiko absoliučiu, stipriu ir galingu, sugebančiu idealius sumanymus paversti tikrove.	T	K
c.	Antikinė antropologija žmogaus protą laiko absoliučiu, stipriu ir galingu, sugebančiu idealius sumanymus paversti tikrove.	T	K
d.	Tomas Akvinitis kritikuoja Aristotelio dorybių etikos tradiciją.	T	K
e.	Kvintui Tertulianui imponuoja kinikų gyvenenos paprastumas.	T	K
Tikėjimas ir išmintis			
a.	Kvintas Tertulianas stoja prieš filosofijos skverbimąsi į tikėjimo erdvę.	T	K
b.	Anot Aurelijaus Augustino, tiesos ieškantis žmogus juda vis gilyn į save patį; sykiu tas judėjimas – tai mylintis kilimas Dievop.	T	K
c.	Tomo Akviniečio manymu, filosofija daug patarnauja teologijai, nes ji gali protu stiprinti ir ginti tikėjimo pagrindus.	T	K
d.	Tomas Akvinitis sujungia aristotelizmą ir krikščioniškąją filosofiją.	T	K
e.	Tomo Akviniečio manymu, teologija ir filosofija prieina prie skirtingų tiesų.	T	K
Krikščioniškosios dorybės			
a.	Krikščioniškoji etika priešinasi antikinės etikos autonomiškai laisvo individo apsisprendimo laisvei, ir įsako.	T	K
b.	Krikščioniškoji meilė – tai broliška meilė vargšams, paliegiams, akliems ir luošiams.	T	K
c.	Pagal Augustino doktriną, mielaširdystė – tai mistinis pertekliaus entuziazmas.	T	K
d.	Racionalų pykčio reguliavimą krikščioniškoji etika pakeičia atlaidumu.	T	K
e.	Aurelijus Augustinas išpažįsta chiliazmą – jam rūpi išganymas, o ne žemiškasis žmonių gyvenimas.	T	K
Kančia			
a.	Krikščionybėje kančios išgyvenimas traktuojamas kaip egzistencinė žmogaus patirtis.	T	K
b.	Krikščionybė turi drąsos pripažinti ir priimti kančią.	T	K
c.	Kančia turi padėti žmogui atsiverti savo išskirtinumo pojūčiui.	T	K
d.	Žmogaus gyvenimas pasaulyje simbolizuoja kryžiaus nešimą.	T	K
e.	Stoikų laikysena kančios atžvilgiu krikščionims atrodo dirbtinė.	T	K
Teodicėja			

a.	Teodicėje, turint galvoje blogį, pateisinamas Dievas.	T	K
b.	Jobo manymu, žmogus iš Dievo rankos turi priimti ir tai, kas gera, ir tai, kas bloga.	T	K
c.	Teodicėje blogis laikomas tik regimybe arba net gėriu – tvirtinama, kad blogis Dievo pasiūstas žmonėms išbandyti arba kaip atpildas už jų nuodėmes.	T	K
d.	Kančia skatina nusiteikti savirefleksijai, atsigręžti į save patį.	T	K
e.	Kančios prasmė, anot A. Maceinos, gali būti atskleista tik argumentų dėka.	T	K
Kaltė ir atgaila			
a.	Atgailą Kvintas Tertulianas traktuoja kaip žmogaus išsigelbėjimą, kelią į Dievo mielaširdystę.	T	K
b.	Aurelijus Augustinas palieka pakartotinės atgailos galimybę.	T	K
c.	Krikščioniškojoje antropologijoje kaltė kyla iš laisvės.	T	K
d.	Aurelijus Augustinas mano, kad, bėgant laikui, kaltė išnyksta – sąžinės teismui galioja senaties terminas.	T	K
e.	Žmogaus polinkį blogiui Aurelijus Augustinas grindžia gimtąja nuodėme, į kurią žmogus puolė savo istorijos pradžioje. Iš nuodėmės žmogus negali išsivaduoti savo jėgomis, jam reikalinga Dievo malonė.	T	K
Savižudybė			
a.	Kvintas Tertulianas tęsia antikos laikų požiūrį į savižudybę: tai sielos stiprybės pasireiškimas.	T	K
b.	Aurelijus Augustinas tęsia Tomo Akviniečio požiūrį į savižudybę kaip į žmogžudystę.	T	K
c.	Tomas Akvinitis sako, kad savižudybė – tai nusikaltimas.	T	K
d.	Aurelijaus Augustino manymu, savižudybė – tai sielos didybė.	T	K
e.	Kvinto Tertuliano manymu, nusižydydamas žmogus neteisingai pasielgia su bendruomene.	T	K
Nuopuolio mitas egzistencializme			
a.	Krikščioniškoji antropologija skelbia “sirgimo žmogumi” simptomus, vaizduoja jį “kreivą”.	T	K
b.	Krikščioniškoji antropologija pirmenybę teikia realiam veiksmui, o ne veiksmo motyvacijai.	T	K
c.	Kaltės sąmonės tyrimu A. Camus priartėja prie Aurelijaus Augustino.	T	K
d.	A. Camus absurdo filosofija liudija, kad žmogaus prigimties silpnumas jokia būdu nesuteikia mums teisės vienas kitą teisti.	T	K
e.	A. Camus romano <i>Krytis</i> veikėjas, kaip ir Aurelijus Augustinas <i>Išpažinimuose</i> , teisia save ankstesnįjį.	T	K

D: diskusija

1. Antikinė ir krikščioniškoji antropologija remiasi skirtingomis prielaidomis;

2. **Tikėjimas turi būti grynas – be racionalizmo priemaišų**
(Kvintas Tertulianas);
3. **“Skaistybė įmanoma net ir santuokoje”**
(Kvintas Tertulianas);
4. **Vengti kančios, vadinasi, vengti savo laisvės;**
5. **Jei nebūtų kančios, žmogus negebėtų suvokti, kas yra laimė;**
6. **Atgaila reikalauja išorinės rimties**
(Kvintas Tertulianas);
7. **Savižudybė – tai nusikaltimas prieš asmenį, prieš visuomenę ir prieš Dievą**
(Tomas Akviniėtis);
8. **Vieno žmogaus nusikaltimai liudija visų žmonių nusikaltimus.**

IV. RACIONALISTINĖ ETIKA

“Tikroji sąžinė yra nuostata norėti to, kas *savyje ir sau* yra gera <...>.”

Georgas Wilhelmas Friedrichas Hegelis

A: atskirų autorių analizė

IV.1. MICHELIO MONTAIGNE'IO¹ (1533-1592) ETIKA (p. 160-172).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kas sudaro M. Montaigne'io racionalistinio skepticizmo pagrindą?

.....
.....
.....
.....

I.2. M. Montaigne'is skatina mąstyti apie mirtį, t. y. nuolat ruoštis mirčiai. Jai atsiverti. Kokia tokios nuostatos logika?

.....
.....
.....
.....

I.3. Koks M. Montaigne'io samprotavimų (mirties tema) ir filosofijos kaip terapijos santykis? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

I.4. Kokia M. Montaigne'io introspekcijos² prasmė? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

I.5. Ar įmanoma, anot mąstytojo, pasiekti asmenybės vienybę? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

¹ **Michelis Montaigne'is** – prancūzų filosofas, rašytojas. Vienas žymiausių prancūziškojo renesanso atstovų. Dirbo Bordo parlamento patarėju. Veikale *Esė* – autobiografinio pobūdžio samprotavimuose apie gyvenimą – žymu graikų ir romėnų skepticizmo ir hedonizmo įtaka. Δ - laisvo asmenybės vystymosi šalininkas – kritikavo bažnytinę ortodoksiją, religinį fanatizmą, feodalinę anarchiją, skelbė racionalizmo, etinio reliatyvizmo idėjas. Propagavo pažangias pedagogines idėjas: mokykla turinti ugdyti sugebėjimą mąstyti. Δ *Esė* davė pradžią esė žanrui prancūzų literatūroje.

² **Introspekcija** – savistaba, savianalizė.

I.6. Kaip M. Montaigne'is siūlo spręsti gyvenimo baimės ir nerimo problemą? O gal palieka ją atvirą? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Suformuluokite monteniškąjį laisvės apibrėžimą.

Laisvė – tai:

.....
.....
.....

III užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

III.1. Kas, remiantis M. Montaigne'iu, sudaro tobulos draugystės pagrindą? Kokia jos forma? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

III.2. Kaip filosofas vertina meilės fenomeną?

.....
.....
.....
.....

III.3. Koks M. Montaigne'io samprotavimuose santuokos ir meilės santykis? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

III.4. Kodėl išmintis netapati mokytumui?*

.....
.....

* žr. III.1.g. Mokslas ir mokyumas. Mišelis Montenis (*Montaigne*) // Sodeika T., Baranova J. *Filosofija XI-XII kl.* Vilnius, Tyto alba, 2002, p. 279-281.

.....
.....
.....

IV užduotis.

- Suformuluokite monteniškąją išminties sampratą.

Išmintis – tai:
--

V užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

V.1. Kas sudaro/turėtų sudaryti vaikų ir tėvų santykių pagrindą? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

V.2. ! Kuo pasireiškia M. Montaigne'io etikos humanizmas?

.....
.....
.....
.....

IV.2. ETIKA KAIP GEOMETRIJA: BENEDICTAS SPINOZA¹ (1632-1677) (p. 173-182).

¹ **Benedictas Spinoza** – Nyderlandų filosofas materialistas. Žydas. Už religinę laisvamanybę atskirtas nuo judėjų bažnyčios. Rašė lotynų kalba. Svarbiausi veikalai: *Teologijos ir politikos traktatas*, *Etika*, *Politikos traktatas*. Žmogus, anot Δ, pažindamas gamtą bei savo prigimtį, prisitaikęs prie būtinumo, ir

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo artimi R. Descartes'o ir B. Spinoza'os pažinimo modeliai? Kas sudaro jų pagrindą?

.....
.....
.....
.....

I.2. Koks Dievo ir pasaulio santykis B. Spinoza'os panteistinėje² etikoje?

.....
.....
.....
.....

I.3. Koks, anot filosofo, valios ir laisvės santykis? Koks vaidmuo čia tenka protui? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

I.4. Koks laimės ir pažinimo santykis?

.....
.....
.....
.....

I.5. Kodėl žmonės vienas kitam pavydi? Kokios pavydo priežastys? Ką apie tai sako B. Spinoza?

.....
.....
.....
.....

tik šia prasme jo elgesys esąs laisvas. Manydamas, kad laisvė nėra determinuota būtinumo, žmogus pasiduodas iliuziniam vaizdiniui. Mechanistinis determinizmas būdingas ir Δ etikai. Pažinimas, sąlygodamas žmogaus elgesio vadinamąjį laisvą būtinumą, sąlygojās ir jo natūralų moralumą: gamtoje viskas determinuota ir šia prasme tobula, todėl elgesys, atitinkantis prigimtį, negalys nebūti doras. Aiškindamas socialinį žmogaus egzistavimą, Δ rėmėsi prigimtinės teisės bei visuomenės sutarties prielaidomis ir jomis argumentavo demokratijos idealą.

² **Panteizmas** – filosofinė pažiūra, tapatinanti Dievą su gamta.

I.6. Kokias neapykantos priešastis išskiria B. Spinoza?

.....
.....
.....
.....
.....

Koks proto ir meilės santykis?

.....
.....
.....
.....
.....

Kodėl meilė kitam žmogui, remiantis B. Spinoza, netobulina dvasios?

.....
.....
.....
.....
.....

Kodėl tikroji laimė atsiveria, anot B. Spinoza'os, tik mylint Dievą? Kas sudaro šios meilės pagrindą?

.....
.....
.....
.....
.....

- Užpildykite lentelę.

KODĖL TIK PROTO DĖKA ĮMANOMA PATIRTI TIKRAJĄ...?	
...laisvę
...laimę
...meilę

IV.3. MORALINIŲ JAUSMŲ TYRIMAS: DAVIDAS HUME'AS¹ (1711-1776) (p. 183-196).

¹ **Davidas Hume'as** – anglų filosofas, istorikas, ekonomistas. Subjektyvusis idealistas. Škotų kilmės. Dirbo Anglijos ambasados Paryžiuje sekretoriumi. Plėtodamas angliškojo empirizmo tradiciją, vieninteliu patikimu pažinimo šaltiniu laikė pojūčius, kuriems teikė substancialią reikšmę. Protas tepajėgiąs tvarkyti (dėlioti, sieti) jų duomenis. Taip atsirandančios idėjos. Jų ryšiai – proto veiklos rezultatas, o ne objektyviai egzistuojančio atitiktens atspindys. Reiškinių priežastis esą teįmanoma

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kodėl D. Hume'o etika – antiracionalistinė?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kas sudaro T. Hobbeso ir D. Hume'o polemikos pagrindą?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kaip D. Hume'as pagrindžia mintį, esą geranoriškumas žmogui yra įgimtas?

.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo grindžiama moralė – protu ar jausmu? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Atlikite užduotį.

I.1. Padiskutuokite su savo bendramoksliais, kokios dar, be D. Hume'o išskirtųjų, asmenybės dorybės ***naudingos kitiems***. Surašykite jas kairiajame stulpelyje.

Iš išvardytųjų asmenybės dorybių – *noras bendrauti, geranoriškumas, žmogiškumas, užuojauta, dėkingumas, draugiškumas, kilnumas, labdaringumas* – pasitarę su bendramoksliais, išrašykite penkias svarbiausias. Surašykite jas dešiniajame stulpelyje.

1.;	1.;
2.;	2.;
3.;	3.;

nustatyti empiriškai (kartojantis jutiminiam patyrimui), todėl priežastingumo dėsnis veikia tik patyrimo sferoje. Pžinimo uždavinys – ne suvokti būtį, o padėti vadovautis praktiniame gyvenime. Etikoje plėtojo utilitarizmą, svarbiausiu doroviniu kriterijumi skelbdamas naudą. Svarbiausias veikalas – *Traktatas apie žmogaus prigimtį*.

4.; 4.;
 5. 5.

I.2. Padiskutuokite su savo bendramoksliais, kokios dar, be D. Hume'o išskirtųjų, asmenybės dorybės **malonios kitiems**. Surašykite jas kairiajame stulpelyje.

Iš išvardytųjų asmenybės dorybių – *geros manieros, išsiauklėjimas, sąmojingumas, nuovokumas, gebėjimas palaikyti dialogą, kuklumas, subtilus elgesys, grakšti laikysena, lengvumas, švelnumas* – pasitarę su bendramoksliais, išrašykite penkias svarbiausias. Surašykite jas dešiniajame stulpelyje.

1.; 1.;
 2.; 2.;
 3.; 3.;
 4.; 4.;
 5. 5.

II.1. Apmąstykite, kokios dar, be D. Hume'o išskirtųjų, Jūsų nuomone, asmenybės dorybės **naudingos sau**. Surašykite jas kairiajame stulpelyje.

Iš išvardytųjų asmenybės dorybių – *santūrumas, blaivumas, kantrybė, pastovumas, ištvėrmė, nuovokumas, dėmesingumas, mokėjimas išsaugoti paslaptį, meilė tvarkai, malonus elgesys, taktiškumas, gera nuotaika, mąstymo lankstumas, kalbos grakštumas* – vadovaudamiesi savo nuomone, išrašykite penkias svarbiausias. Surašykite jas dešiniajame stulpelyje.

1.; 1.;
 2.; 2.;
 3.; 3.;
 4.; 4.;
 5. 5.

II.2. Apmąstykite, kokios dar, be D. Hume'o išskirtųjų, Jūsų nuomone, asmenybės dorybės **malonios sau**. Surašykite jas kairiajame stulpelyje.

Iš išvardytųjų asmenybės dorybių – *linksmumas, savigarba, taurumas, išdidumas, drąsa, ramybė, geranoriškumas* – vadovaudamiesi savo nuomone, išrašykite penkias svarbiausias. Surašykite jas dešiniajame stulpelyje.

1.; 1.;
 2.; 2.;
 3.; 3.;
 4.; 4.;
 5. 5.

III užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Koks savižudybės ir pareigos sau santykis D. Hume'o etikoje?

.....

.....
.....

IV.4. DEONTOLOGINĖ ETIKA: IMMANUELIS KANTAS¹ (1724-1804) (p. 197-204).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kas sudaro I. Kanto etikos pagrindą? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Koks teorinio ir praktinio proto santykis I. Kanto filosofijoje? Kas sieja grynojo ir praktinio proto kritikas?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Koks pažinimo ir moralės santykis I. Kanto etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kaip įmanoma morali asmenybė?

.....
.....
.....
.....
.....

I.5. Koks santykis tarp keturių asmenybės aspektų – empirinio², noumeninio³, transcendentalaus ir moralaus? Kaip įmanoma jų sintezė – vientisa asmenybė?

.....
.....

¹ **Immanuelis Kantas** – vokiečių filosofas, mokslininkas. Klasikinės vokiečių filosofijos pradininkas. Baigė Karaliaučiaus universitetą, buvo jo docentą, profesorius, rektorius. Etiką Δ grindė teiginiu, jog moralinis dėsnių gali būti tik formalus. Moralinio elgesio istoriškai realaus turinio vertinimas neleistų tam dėsniui būti besąlygiškai būtinu ir besąlygiškai visuotiniu – t. y. kategoriniu imperatyvu (kiekvienas individas turi elgtis taip, kad jo elgesio taisyklė galėtų būti taisyklė visiems). Δ nenuoseklus: šis kategoriškas reikalavimas prieštarauja reikalavimui elgtis taip, kad kiekviena asmenybė visada būtų laikoma esanti pati sau tikslas ir niekada tik priemonė. Δ etika subjektyvistinė, formalistinė, antiistoriška.

² **Empirinis** – patirtinis.

³ **Noumeninis** – *čia*: racionalus ir nekintantis.

.....
.....
.....

I.6. Koks laisvės ir determinizmo⁴ santykis? Koks čia moralės dėsnio vaidmuo?

.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo I. Kantas etikoje pagrindžia eudemonizmo⁵ pakeitimą į deontologiją⁶?

.....
.....
.....
.....

I.8. Kas sudaro I. Kanto moralės dėsnio – kategorinio imperatyvo – pagrindą? Kodėl šis dėsnis nėra reliatyvus? Kodėl tai – moralės autonomiškumo šaltinis?

.....
.....
.....
.....

⁴ **Determinizmas** – *čia*: visuotinis objektyvus ir dėsningas reiškinių sąryšis ir priešastingumas.

⁵ **Eudemonizmas** – etikos kryptis, teigianti, kad moralaus gyvenimo siekiamybė yra laimė.

⁶ **Deontologinė etika** – etikos kryptis, teigianti, kad pareiga yra moralaus elgesio griežtas kriterijus.

IV.5. TELEOLOGINĖ ETIKA: JOHNNO STUARTO MILLIO¹ (1806-1873) UTILITARIZMAS² (p. 205-218).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo skiriasi I. Kanto deontologinė etika ir J. S. Millio teleologinė etika³?

.....

.....

.....

.....

.....

I.2. Kuri etika, Jūsų nuomone, labiau pagrįsta: nukreipta į moralės taisyklės laikymąsi ar į atsakomybę už veiksmo padarinius? Kodėl?

.....

.....

.....

.....

.....

I.3. Koks moralės ir teisės santykis J. Benthamo etikoje?

.....

.....

.....

.....

.....

I.4. Kaip vertinate J. Benthamo pasiūlytą panoptikumo – tobulo kalėjimo – modelį? Ar gali toks projektas, Jūsų nuomone, padėti įgyvendinti utilitaristinį principą *kuo daugiau laimės kuo didesniam žmonių skaičiui*? Kodėl?

.....

.....

.....

.....

.....

I.5. Kas svarbiau utilitaristinėje etikoje – laimės kiekybė ar kokybė? Kodėl?

.....

.....

.....

.....

.....

¹ **Johnas Stuartas Millis** – anglų filosofas pozityvistas, logikas, ekonomistas. Buvo Bendruomenių rūmų nariu. Etikoje reikalavo empiriškai pagrįsti moralinius principus. Plėtodamas J. Benthamo utilitarizmą, teigė, kad elgesio moralumą sąlygojās jo teikiamas moralumas (*Utilitarizmas*, 1863).

² **Utilitarizmas** – siekimas tik naudos, siauras praktiškumas.

³ **Teleologinė etika** – etikos kryptis, teigianti, kad tikslas yra moralaus elgesio griežtas kriterijus.

I.6. Koks malonumo ir laimės santykis J. Benthamo etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Koks laimės ir dorybės santykis J. S. Millio etikoje? Kuo jis panašus į Platono ir Aristotelio traktuojamą laimės ir dorybės santykį? Kuo skiriasi nuo Epikūro laimės ir dorybės santykio traktuotės?

.....
.....
.....
.....
.....

I.8. Kuo artimas ir kuo skiriasi J. S. Millio eudemonizmas ir Aristotelio eudemonizmas?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Suformuluokite miliškąją laimės sampratą.

Laimė – tai:

.....
.....
.....

III užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

III.1. Koks gyvenimas, remiantis J. S. Milliu, gali būti vadinamas laimingu gyvenimu? Kas sudaro šios laimės pagrindą?

.....
.....
.....
.....
.....

III.2. Koks kilnaus elgesio ir veiksmo motyvacijos santykis I. Kanto ir J. S. Millio moralaus veikėjo atžvilgiu?

.....
.....
.....

.....
.....

! III.3. Kodėl, remiantis J. S. Millio utilitaristine etika, turiu aukotis kitų labui?

.....
.....
.....
.....

IV.6. ETINIS GYVENIMAS: GEORGAS HEGELIS¹ (1770-1831) (p. 219-228).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Koks dorovinės sąmonės ir laisvės santykis?

.....

.....

.....

.....

II užduotis.

- Užpildykite lentelę.

KOKS LAISVĖS IR ... SANTYKIS? KODĖL?	
SUBJEKTO
ASMENS
ASMENYBĖS

¹ **Georgas Hegelis** – vokiečių filosofas. Objektyvusis idealistas. Dėstė filosofiją Jėnos universitete. Vėliau ten ir profesoriavo. Dirbo gimnazijos Niurnberge direktoriumi. Taip pat buvo Heidelbergo ir Berlyno universitetų profesoriumi. Vėliau – ir Berlyno universiteto rektoriumi. Veikalai, išėję Δ esant gyvam: *Dvasios fenomenologija, Logikos mokslas, Filosofijos mokslų enciklopedija, Teisės filosofija*. Kiti darbai – Berlyno universitete skaitytos istorijos filosofijos, filosofijos istorijos, estetikos, gamtos filosofijos, religijos filosofijos paskaitos – išleisti po mirties.

Filosofijos objektu Δ laiko absoliutą (Dievą), kurį vadina absoliutine idėja, pasauline dvasia, pasauliniu protu. Filosofija esanti absoliuto savimonė, kurią jis realizuoja žmoguje. Δ absoliutas – tai hipostazuotas, savarankiška ir pirmine realybe paverstas pats save mąstantis mąstymas, kuris traktuojamas kaip substancija ir kaip subjektas.

Δ filosofijos sistema susideda iš 3 dalių: logikos, gamtos filosofijos ir dvasios filosofijos. Etikai svarbioje dvasios filosofijoje Δ stengiasi atskleisti, kaip absoliuti idėja įveikia savo susvetimėjimą ir iš gamtos vėl sugrįžta į save. Tai įvyksta žmonių mąstyme ir visuomenės istorijoje. Pereidama iš vienos vystymosi pakopos į kitą, absoliuti idėja iš pradžių žmoguje įsisąmoninanti jo dvasinę esmę (subjektyvioji dvasia). Vėliau istorijoje ji prieinanti teisės ir moralės sintezę – dorovę, kurią tobuliausiai įkūnijanti valstybė (objektyvioji dvasia). Pagaliau galutinai atrandanti savo dvasinį turinį pasaulyje: mene – jį stebėdama, religijoje – įsivaizduodama, o filosofijoje – pažindama (absoliuti dvasia). Filosofijoje (ir galų gale paties Δ filosofijoje) absoliuti idėja įsisąmoninanti pati save, pasiekianti savimonę, ir tuo jos vystymasis pasibaigia.

Panašiai kaip Aristotelis užbaigia antikos, taip Δ - naujųjų amžių filosofiją. Būdamas enciklopediško mokyto, jis susumavo ligtolinės filosofijos rezultatus ir iškėlė jai naujas problemas.

	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
--	---

III užduotis.

- Atlikite užduotį.

ASMENYBĖS LAISVĖS REALYBĖ IR ...

↓ NUOSAVYBĖ <i>kodėl turiu teisę pasisavinti daiktus? kodėl galiu užvaldyti pats save?</i>	↓ SUTARTIS <i>kodėl turiu sudarinti sutartis?</i>	↓ NETEISĖ <i>kodėl neturiu teisės nusizudyti?</i>
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

IV užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

IV.1. Koks, remiantis G. Hegelio etika, turi būti subjekto santykis su jo paties atliktu veiksmu? Kodėl?

.....

.....

.....

.....

.....

IV.2. Kada subjektas yra kaltas dėl to, kad reali įvykių seka neatitinka ketinimų? O kada – ne?

.....

.....

.....

.....

.....

IV.3. Kokiu atveju galima pateisinti teisei prieštaraujantį poelgį? Kokiu – ne? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

IV.4. Kodėl moralumas visada subjektyvus?

.....
.....
.....
.....
.....

IV.5. Kodėl, G. Hegelio manymu, dorovė – tai laisvės sąlyga?

.....
.....
.....
.....
.....

IV.6. Kodėl dorovė, remiantis G. Hegeliu, sudaro visuotinumą pagrindą?

.....
.....
.....
.....
.....

IV.7. Kodėl dorovės principo realizavime itin svarbus vaidmuo tenka meilei (santuokai)?

.....
.....
.....
.....
.....

B: lyginamoji autorių analizė

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

! I.1. Kuo M. Montaigne'io racionalistinis skepticizmas skiriasi nuo filosofinio racionalizmo?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo artimas M. Montaigne'io požiūris į mirtį stoikų pozicijai? Kuo skiriasi?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo panašios ir kuo skiriasi M. Montaigne'io ir stoikų pozicijos gyvenimo baimės atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo panašios ir kuo skiriasi M. Montaigne'io ir Aristotelio draugystės sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

I.5. Kuo artimi ir kuo skiriasi Konfucijaus ir M. Montaigne'io požiūriai į vaikų ir tėvų santykius?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo artimos Konfucijaus ir M. Montaigne'io išminties sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo skiriasi M. Montaigne'io ir B. Spinoza'os etinių tyrinėjimų pobūdis?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.8. Kuo artimos stoicistinė etika ir B. Spinoza'os etika laimės kaip galimybės atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

I.9. Kuo artimi B. Spinoza ir S. Freudas emocinio gyvenimo traktuotėmis?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.10. Kuo artimi B. Spinoza'os racionalizmas ir I. Kanto kategorinis imperatyvas?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.11. Kuo artimos ir kuo skiriasi proto ir moralės santykio traktuotės B. Spinoza'os etikoje ir D. Hume'o etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.12. Kuo artimi ir kuo skiriasi B. Spinoza'os ir D. Hume'o afektų (jausmų tyrimas) traktuotės?

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

I.13. Kuo artimos B. Spinoza'os ir D. Hume'o troškimų sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.14. Koks žmogaus ir aplinkos santykis?: B. Spinoza, D. Hume'as. Kuo mums reikšmingi aplinkiniai?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.15. Kuo skiriasi B. Spinoza'os ir D. Hume'o moralės principų tyrimai?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.16. Kuo skiriasi Aristotelio, Aurelijaus Augustino, I. Kanto ir Tomo Akviniečio, B. Spinoza'os požiūriai į savižudybę?

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

I.17. Kuo artimi D. Hume'o ir A. Schopenhauerio požiūriai į savižudybę?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.18. Kuo skiriasi D. Hume'o ir I. Kanto moralės principai?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.19. Koks pažinimo ir moralės santykis?: B. Spinoza, D. Hume'as, I. Kantas. Panašumai ir skirtumai.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.20. Kuo skiriasi ir kuo artimos B. Spinoza'os, D. Hume'o ir I. Kanto etikos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

I.21. Kuo skiriasi eudemonistinės etikos atstovų ir I. Kanto etikos tikslai?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.22. Kuo artimos laimės idealo kritikos Senekos etikoje ir I. Kanto etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.23. Kuo skiriasi Aristotelio vidurio doktrinos esmė ir I. Kanto saikingumo principas?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.24. Kuo skiriasi deontologinė I. Kanto etika nuo teleologinės J. S. Millio etikos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

I.25. Laimės kiekybė ar kokybė?: J. Benthamas, J. S. Millis.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.26. Kuo skiriasi utilitaristinė ir antikinė malonumo sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.27. Kuo J. S. Millio laimės (eudemonizmo) samprata panaši į Platono ir kuo skiriasi nuo Epikūro?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.28. Koks veiksmo motyvacijos ir kilnaus elgesio santykis I. Kanto etikoje ir J. S. Millio etikoje? Panašumai ir skirtumai.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

I.29. Kuo artimos ir kuo skiriasi Aristotelio etika ir G. Hegelio etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.30. Koks moralės (*Moralitat*) ir dorovės (*Sittlichkeit*) santykis G. Hegelio etikoje? Koks – fakto ir normos santykis I. Kanto etikoje? Pagrindiniai skirtumai.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Parašykite rašinį tema *Pareiga ir dorovė kaip laisvės prielaida: I. Kantas, G. Hegelis.*

rašinys *Pareiga ir dorovė kaip laisvės prielaida: I. Kantas, G. Hegelis*

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

IV.2. Kuo artimos I. Kanto etika ir krikščioniškoji etika?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C: įskaita

- Nurodykite, kuris teiginys teisingas (T), o kuris – klaidingas (K), apveddami atitinkamą raidę apskritimu (O).

Michelio Montaigne'io (1533-1592) etika			
a.	Nuolatinis tapsmas ir įvairovė suaižė pasaulį, taigi protas, anot M. Montaigne'io, tik apsijuokia, jei mano, kad gali išvelgti kokius nors nekintamus, amžinus dalykus.	T	K
b.	Stebėdamas savo paties vidų, žmogus, anot M. Montaigne'io, randa savo paties prigimtį ir sykiu pamato žmogiškumo apskritai bendrąją formą.	T	K
c.	Meilė, anot M. Montaigne'io, patikimiausias žmonių tarpusavio ryšys.	T	K
d.	Tiriant M. Montaigne'io atsivėrimą mirčiai, galima išvelgti gana daug stoicistinių elementų.	T	K
e.	Išmintis, M. Montaigne'io manymu, tai mąstymo laisvė, neatskiriama nuo gyvenimo džiaugsmo.	T	K
Etika kaip geometrija: Benedictas Spinoza (1632-1677)			
a.	B. Spinoza neigia pasąmonės reikšmę emociniam gyvenimui.	T	K
b.	Žmogus, anot B. Spinoza'os, pažįsta, kad viskas rymo Dieve, ir tampa laisvas, įsijungdamas į Dievo nustatytą pasaulio tėkmę.	T	K
c.	Tikrasis religingumas yra Dievo meilė.	T	K
d.	Etikos požiūriu tikrąją aistrų prigimtį reikia pažinti tam, kad būtų aišku, kaip įmanoma gyventi stabilų ir tobulą gyvenimą.	T	K
e.	B. Spinoza'os teigimu, gyvenimo teisumas neatsiejamas nuo idėjų tyrumo.	T	K
Moralinių jausmų tyrimas: Davidas Hume'as (1711-1776)			
a.	D. Hume'o požiūriu, moralės filosofijos uždavinys – remiantis spekuliatyviomis prielaidomis paaiškinti faktiškai egzistuojančius moralinius vertinimus.	T	K
b.	Anot D. Hume'o, moralės sferoje protas ir jausmai vaidina tam tikrą vaidmenį, tačiau už juos svarbesnis yra moralinis jausmas.	T	K
c.	Veiksmai D. Hume'o etikoje vertinami teigiamai, jei jie būna naudingi ar malonūs arba pačiam veikiančiajam individui, arba kitiems žmonėms, arba visiems.	T	K
d.	Individas ne tik siekia savo interesų, bet ir geba įsijausti į kitų jausmus bei suvokti jų interesus, nes, kaip socialinė būtybė, jis yra įjungtas į tam tikros bendrijos visetą.	T	K
e.	D. Hume'o teigimu, savižudybės veiksmas paneigia pareigą sau.	T	K
Deontologinė etika: Immanuelis Kantas (1724-1804)			
a.	I. Kanto požiūriu, iš atsitiktinių empirinių faktorių determinacijos žmogų išlaisvina pareiga.	T	K
b.	Laimės siekimas, anot I. Kanto, yra vienintelis determinuojantis valios pagrindas.	T	K
c.	I. Kantas skiria hipotetinį ir kategorinį imperatyvą. Pirmasis galioja tik tada, kai siekiama kokio nors tikslo, todėl jis išreiškia tik sąlyginį privalėjimą. Tuo tarpu kategorinis imperatyvas išskleidžia dėsni formaliai ir absoliučiai.	T	K

d.	Tik protą atitinkanti valia, anot I. Kanto, gali nulemti veiksmo dorovinę kokybę.	T	K
e.	Kategorinio imperatyvo sintetinis-apriorinis teiginys yra aukščiausias formalus principas, kurį protas praktiniu požiūriu gali suformuluoti kaip “prievertą” žmogaus valiai.	T	K
Teleologinė etika: Johno Stuarto Millio (1806-1873) utilitarizmas			
a.	J. S. Millis pabrėžia, kad turi būti paisoma ne tik laimės (malonumo) kiekybės, bet ir pirmučiausia kokybės, nes šių dviejų būsenų vertė skirtinga.	T	K
b.	Kiekvienas individas, anot J. S. Millio, iš prigimties siekia individualios laimės, todėl visų gerovė yra gėris visiems žmonėms.	T	K
c.	Kokio nors veiksmo kokybė, J. S. Millio požiūriu, turi būti matuojama padariniais, kuriuos jis gali sukelti, o matas turi būti žmonių, kuriuos minėti padariniai liečia, laimės (malonumo) didinimas ir nelaimės (nemalonumo) mažinimas.	T	K
d.	J. S. Millio manymu, laimingu galima vadinti tik tą žmogų, kuris per savo gyvenimą patiria daug pakylėtos laimės akimirku, daug ir įvairių malonumų.	T	K
e.	Dorybė, sako J. S. Millis, tai pilnutinės laimės sąlyga.	T	K
Etinis gyvenimas: Georgas Hegelis (1770-1831)			
a.	Teisinės sąmonės analizę G. Hegelis pradeda subjekto, asmens ir asmenybės sąvokų atskyrimu.	T	K
b.	G. Hegelis sutapatina sąvokas <i>moralė (Moralitat)</i> ir <i>dorovė (Sittlichkeit)</i> .	T	K
c.	G. Hegelis vadina gyvenimą vidinės veiklos totalumu ir sako, kad jis yra vidinis asmenybės atžvilgiu. Todėl aš, kaip individas, esu savo gyvenimo šeimininkas.	T	K
d.	G. Hegelio manymu, visa, kas egzistuoja, yra save suprantanti pasaulinė dvasia (<i>Weltgeist</i>). Dvasia pereina šias raidos pakopas: subjektyviąją, objektyviąją ir absoliutinę.	T	K
e.	G. Hegelio mąstymas aprašo procesą, kuriame dvasia save paskleidžia svetima jai gamtos forma, o po to per istoriją sugrįžta į save žmoguje.	T	K

D: diskusija

1. **“Knyginė išmintis – menka išmintis”**
(M. Montaigne’is);
2. **Žmogus iš prigimties labiau linkęs mylėti, o ne neapkęsti**
(B. Spinoza);
3. **“Krisdamas ant savo paties kardo, aš priimu mirtį iš Dievo rankų”**
(D. Hume’as)
4. **Individas turi elgtis taip, kad jo asmeninio elgesio taisyklės galėtų tapti visuotiniu elgesio dėsniu**
(I. Kantas);
5. **Svarbiausia – ne kuo didesnė paskiro individo laimė, o bendra visų žmonių laimė**
(J. S. Millis);
6. **Tiek, kiek individas turi teisių, tiek turi ir pareigų**
(G. Hegelis)

V. GYVENIMO FILOSOFIJA

“<...> kiekviena klaida yra instinktų išsigimimo, valios nusilpimo padarinys: šitaip beveik galima apibrėžti *blogį*. Visa, kas *gera*, yra instinktas – vadinasi, tai yra lengva, būtina, laisva.”

Friedrichas Nietzsche

A: atskirų autorių analizė

V.1. UŽUOJAUTOS ETIKA: ARTHURAS SCHOPENHAUERIS¹ (1788-1860) (p. 230-243).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo skiriasi A. Schopenhauerio gyvenimo filosofija ir I. Kanto racionalistinė etika?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo artimos ir kuo skiriasi gyvenimo filosofo A. Schopenhauerio ir egzistencialistų (B. Pascalio, A. Camus) išvalgos gyvenimo ir mirties klausimu?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Koks valios ir proto santykis A. Schopenhaurio etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo skiriasi racionalistinė etika ir A. Schopenhauerio etika asmenybės struktūros sklaidos problemos atžvilgiu? Koks vaidmuo čia tenka valiai, koks – protui?

.....
.....
.....
.....
.....

¹ **Arthuras Schopenhaueris** – vokiečių filosofas. Voliuntaristas. Gyvenimo filosofijos pirmtakas. Dėstė Berlyno, o vėliau Frankfurto prie Maino universitetuose. Svarbiausias veikalas – *Pasaulis kaip valia ir vaizdinys*. Δ veikė senovės indų, Platono ir I. Kanto filosofija. I. Kanto *daiktą patį savaime* tapatino su valia. Viskas, ką suvokiame kaip savo kūną, teigė Δ, yra mūsų valia, neturinti nei pradžios, nei pabaigos. Ji yra vienintelė ir belaikė, sutampanti su visuotine (kosmine) valia (mūsų atskirumas – tai iliuzija, sukurta mūsų subjektyvaus erdvės ir laiko suvokimo aparato). Kosminė valia esanti visuomeninio blogio priežastis ir mūsų kančių šaltinis. Kančios didėjančios, didėjant pažinimui. Žmogus negalys būti laimingas: nepasiektas tikslas teikia skausmą, o pasiektas – persisotinimą.

I.5. Kodėl valia netapati vaizdiniui? Kuo skiriasi *pasaulis kaip valia* ir *pasaulis kaip vaizdinys*?

.....
.....
.....
.....
.....

I.6. I. Kanto etikos atsparos taškai – tai *reiškinys* ir *daiktas savaime*. A. Schopenhauerio metafizikos priešpriešiniai poliai – *vaizdinys* ir *valia*. Paaiškinkite tarp jų glūdinčią paralelę. Kaip ji įmanoma? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kodėl kančia sudaro gyvenimo esmę? Kodėl laimė tėra tik kančios susilpninimas?

.....
.....
.....
.....
.....

I.8. Koks valios ir kančios santykis A. Schopenhauerio etikoje?

.....
.....
.....
.....
.....

I.9. Koks valios gyventi ir savižudybės santykis? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.10. Kuo artimi A. Schopenhauerio etikos ideali siekiamybė ir stoikų mokymas?

.....
.....
.....
.....
.....

I.11. Kodėl estetinė kontempliacija, remiantis A. Schopenhaueriu, tai galimybė išvengti kančios? Kuo artimi A. Schopenhaueris ir Platonas estetinės kontempliacijos atžvilgiu?

.....
.....

.....
.....
.....

I.12. Kodėl genijus, A. Schopenhauerio manymu, gali išvengti kančios?

.....
.....
.....
.....

I.13. Koks individualumo principo ir kančios santykis?

.....
.....
.....
.....

I.14. Kodėl askezė gali padėti išvengti kančios?

.....
.....
.....
.....

I.15. Koks askezės ir niekio santykis A. Schopenhauerio etikoje?

.....
.....
.....
.....

I.16. Kuo artimos A. Schopenhauerio etika, budistinė etika ir krikščioniškoji etika?

.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Atlikite užduotį.

A. SCHOPENHAUERIO NUMATOMI BŪDAI IŠVENGTI KANČIOS	
Kaip ir kodėl kančios gali padėti išvengti ... ?	
protas (pažinimas)

grynoji kontempliacija
meilė kaip užuojauta
askezė
Kuris būdas išvengti kančias, Jūsų manymu, - labiausiai pagrįstas? Atsakymą argumentuokite. Kuris – mažiausiai pagrįstas? Pateikite kontrargumentų.	
Labiausiai pagrįstas būdas išvengti kančios yra.....	Mažiausiai pagrįstas būdas išvengti kančios yra.....
Mano argumentai:	Mano kontrargumentai:

III užduotis.

- Suformuluokite šopenhaueriškąją valios sampratą.

Valia – tai:

V.2. SAVIKŪROS ETIKA: FRIEDRICHAS NIETZSCHE¹ (1844-1900) (p. 244-262).

I užduotis.

- ! Atlikite užduotį.

Išnagrinėkite A. Durerio paveikslą *Riteris, giltinė ir velnias* (p. 245). Palyginkite jame vaizduojantį riterį su A. Schopenhaueriu, koks jis atsiskleidžia savo filosofijos pažiūrose.

F. Nietzsche, prisimindamas šiame A. Durerio paveiksle vaizduojamą riterį, lygina jį su pačiu A. Schopenhaueriu: “Toks Durerio riteris buvo mūsų Schopenhaueris: jis neturėjo jokių vilčių, bet troško tiesos. Nėra jam lygaus.”

→ kodėl riterį lydi giltinė ir velnias?

.....
.....
.....

→ ką byloja riterio žvilgsnis? kodėl?

.....
.....
.....

→ kur link joja riteris? kodėl?

.....
.....
.....

→ kokia paveikslo nuotaika? kodėl?

.....
.....
.....

→ kaip Jūs pavadintumėte šį paveikslą?

.....
.....
.....

koks šiame paveiksle vaizduojamo riterio santykis su A. Schopenhaueriu, išreikšto jo filosofinių pažiūrų? Šio paveikslo riteris papildo ar paneigia A. Schopenhauerio, kaip mąstytojo, vaizdinį? Kodėl? Kaip?

¹ **Friedrichas Nietzsche** – vokiečių filosofas. Vienas gyvenimo filosofijos kūrėjų. Buvo Bazelio universiteto profesorius. Δ, akcentuodamas pasaulio iracionalumą, teigė, kad visa, kas egzistuoja, tėra valios valdyti apraiška, kad būtis – tai tapsmas, senų formų kartojimasis. Anarchizmo požiūriu Δ kritikavo buržuazinę kultūrą. Jos dekadanso viena priežasčių laikė krikščioniškosios moralės (ją vadino vergų morale) įsigalėjimą. Propagavo stipriųjų kultū pagristą valdovų moralę, aukštino antžmogį – fiziškai tobulą, stiprios valios asmenybę, sugebančią valdyti. Kultūros tipologijoje supriešino 2 pradus: dionisiškąjį (instinktyvų, iracionalų, tragišką) ir apoloniškąjį (racionalų, harmoningą), ragino siekti šių pradų pusiausvyros. Δ veikalai, parašyti esė, aforizmų forma, artimi grožinei literatūrai; stiliui būdinga simboliškumas. Svarbiausi veikalai: *Tragedijos gimimas*, *Nesavalaikiai apmąstymai*, *Štai taip Zaratustra kalbėjo*, *Anapus gėrio ir blogio*, *Apie moralės genealogiją*, *Antikristas*, *Stabų saulėlydis*, *Valia galiai*.

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

II.1. Kuo remiantis F. Nietzsche polemizuoja sokratiškojo intelektualizmo atžvilgiu? Kuo F. Nietzsche nepritaria Sokratui? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

II.2. Koks sokratiškojo intelektualizmo įveikos ir dionisiškosios išminties santykis? Kas sudaro šios išminties esmę?

.....
.....
.....
.....
.....

II.3. Kas sudaro F. Nietzsche's antikantizmo pagrindą? Kaip mąstytojas pagrindžia asmenybės savikūros etikos pranašumą kantiškosios pareigos etikos atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....
.....

II.4. Kuo remiantis, F. Nietzsche polemizuoja šopenhaueriškosios užuojautos etikos atžvilgiu? Koks šios polemikos santykis su nyčiškąja savikūros etika?

.....
.....
.....
.....
.....

III užduotis.

- Parašykite rašinį tema *Neapykanta gyvenimui ar amor fati*²: F. Nietzsche.

rašinys *Neapykanta gyvenimui ar amor fati*?: F. Nietzsche

² *amor fati* – likimo meilė (*lot.*).

.....
.....
Koks <i>valios galiai</i> kaip saviįveikos ir kaip savikūros santykis? Kodėl?	
.....	
.....	
.....	
.....	

VI užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

VI.1. Koks F. Nietzsche' s antžmogio ir charakterio stiliaus santykis?

.....

.....

.....

.....

VI.2. Jei antžmogis – tik grynoji siekiamybė, teorinis savikūros idealo ikūnytojas, tai kaip įmanoma suteikti savo charakteriui stilių praktiškai, nuo tobulybės nutolusioje realybėje?

.....

.....

.....

.....

VII užduotis.

- Atlikite užduotį.

Parašykite po 7 bruožus, Jūsų manymu, geriausiai apibūdinančius *antžmogį* ir *minios žmogų*.

*****ikelti schemą*****

V.3. PRAGMATISTINĖ ETIKA: WILLIAMAS JAMESAS¹ (1842-1910) (p. 263-271).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kodėl W. Jameso gyvenimo filosofija – pragmatistinė? Kuo joje pasireiškia pragmatizmas?

.....
.....
.....
.....

I.2. Kame glūdi W. Jameso etikos optimizmas? Koks etinio optimizmo ir religingumo santykis?

.....
.....
.....
.....

I.3. Kaip, W. Jameso manymu, kyla pesimizmas? Kokios jo šaknys?

.....
.....
.....
.....

I.4. Koks religingumo ir valios tikėti santykis?

.....
.....
.....
.....

I.5. Kas sudaro W. Jameso melioristinės² gyvenimo filosofijos esmę?

.....
.....
.....
.....

¹ **Williamas Jamesas** – JAV filosofas ir psichologas. Vienas pragmatizmo kūrėjų. Buvo Harvardo universiteto profesorius. Religija žmogui teikianti tvirtumo, todėl yra naudinga, vadinasi, ir teisinga. Δ aukštino asmenine sėkme pagrįsto gyvenimo vertybes. Žmogaus psichiką Δ traktavo kaip vieną geresnio prisitaikymo prie aplinkos priemonių. Sąmonės srautą aiškino kaip nuolat viena kitą keičiančias psichikos būsenas.

² **Meliorizmas** – doktrina, teigianti, kad pasaulis gali tobulėti, kad jį būtina tobulinti.

I.6. Kodėl etika, anot W. Jameso, negali būti monistinė apriorinė? Kodėl – tik pliuralistinė?

.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo reikšmingos W. Jameso etikoje religingumo (dieviškojo mąstymo) apraiškos?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Suformuluokite džeimsiškąją valios sampratą.

Valia – tai:

.....
.....
.....

III užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

III.1. Kuo artimi W. Jameso fideizmas³ ir A. Camus absurdo filosofija?

.....
.....
.....
.....
.....

III.2. Kaip W. Jamesas siūlo spręsti etinės laikysenos problemą?

.....
.....
.....
.....
.....

III.3. Kuo reiškiasi W. Jameso etikos subjektyvizmas?

.....
.....
.....

³ **Fideizmas** – doktrina, etinio gyvenimo išeities tašku laikanti laikyseną; čia svarbi pasirinkimo laisvė ir teigiamo pasirinkimo galimybė.

B: lyginamoji autorių analizė

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo artimos, remiantis F. Nietzsche, I. Kanto etika, A. Schopenhauerio etika ir paties F. Nietzsche's etika – antikinei tradicijai?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo artimos ir kuo skiriasi A. Schopenhauerio etika ir F. Nietzsche's etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo skiriasi A. Schopenhauerio etika ir I. Kanto etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo skiriasi F. Nietzsche's etika ir I. Kanto etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

I.5. Kuo skiriasi A. Schopenhauerio ir F. Nietzsche's užuojautos sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo artimos ir kuo skiriasi A. Schopenhauerio etika, F. Nietzsche's etika ir W. Jameso etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo artimos ir kuo skiriasi šių trijų mąstytojų valios sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.8. Kuo skiriasi šių trijų autorių požiūriai į kančią?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

I.9. Koks šių trijų mąstytojų santykis su religingumu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.10. Kuo skiriasi A. Schopenhauerio ir F. Nietzsche's meilės sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.11. Kuo W. Jameso etika artima F. Nietzsche's etikai?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.12. Kuo skiriasi W. Jameso etika ir I. Kanto etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
I.13. Kuo artimos F. Nietzsche's etika ir B. Spinoza'os etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.14. Kuo artimos A. Schopenhauerio etika ir krikščioniškoji etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.15. Kuo skiriasi F. Nietzsche's etika krikščioniškoji etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.16. Kuo skiriasi ir kuo artimos W. Jameso etika ir krikščioniškoji etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.17. Kuo skiriasi W. Jameso etika ir J. S. Millio etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.18. Kuo artimos Aristotelio teleologinė etika ir F. Nietzsche's savikūros etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.19. Kuo skiriasi I. Kanto etika ir F. Nietzsche's etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

C: įskaita

- Nurodykite, kuris teiginys teisingas (T), o kuris – klaidingas (K), apveddami atitinkamą raidę apskritimu (O).

Užuojautos etika: Arthuras Schopenhaueris (1788-1860)			
a.	A. Schopenhauerio manymu, kaip ir visi gamtos reiškiniai, žmogus pavaldus gamtos dėsniams. Todėl jo veiksmų motyvai neišvengiamai kyla iš jo charakterio, vadinasi, yra nelaisvi.	T	K
b.	Moralės pagrindas, A. Schopenhauerio manymu, yra užuojauta.	T	K
c.	A. Schopenhauerio etika skelbia: kito žmogaus gerovė iš esmės tampa tarsi mano paties gerove.	T	K
d.	Juo labiau žmogus įsisąmonina gyvenimą, juo aiškiau jis mato, kad visas gyvenimas yra kančia, - mano A. Schopenhaueris.	T	K
e.	Valia, anot A. Schopenhauerio, gali būti patenkinta ir užbaigta: pasitenkinimas gali būti amžinas, troškimas, pasiekęs tikslą, - nurimti.	T	K
Savikūros etika: Friedrichas Nietzsche (1844-1900)			
a.	F. Nietzsche's nuomone, tikri yra tik pragmatiški samprotavimai, kuriais siekiama patirti malonumą. Užuojautą jis laiko savigyna, o artimo meilę – savimeile.	T	K
b.	F. Nietzsche's antžmogui būdinga tai, jog jo visiškai nesaisto tradicinės vertybės. Jo veikla matuojama žemiškaisiais matais.	T	K
c.	F. Nietzsche žmogaus elgesyje ir visoje gyvojoje gamtoje regi valią išlikimui kaip kryptį rodančią gairę. Todėl visų minčių ir veiksmų	T	K

	motyvas esąs valia, kuri veikia tikslingai.		
d.	F. Nietzsche's manymu, užuojauta steigia savikūros galimybę.	T	K
e.	F. Nietzsche teigia bendro moralės požiūrio galimybę.	T	K
Pragmatistinė etika: Williamas Jamesas (1842-1910)			
a.	Kadangi žmonių interesai ir gyvenimo sąlygos skirtingos, daugybė "tiesų", W. Jameso manymu, egzistuoja pagrečiui. Gyvenimo sąlygos nuolat keičiasi, todėl ir požiūris į Dievą turi kisti.	T	K
b.	W. Jameso etikos pagrindą nors ir sudaro pats gyvenimas, tačiau čia itin didelė svarba tenka ir logikai.	T	K
c.	W. Jamesas mano, kad pasaulyje viskas nulemta, todėl mūsų valia nėra laisva ir todėl nieko negali pakeisti.	T	K
d.	W. Jamesas ieško abstrakčios apriorinės, taigi ir absoliučios, moralės teorijos.	T	K
e.	W. Jamesas savo etikos religišumą siekia pagrįsti ontologiniais Dievo buvimo įrodymais.	T	K

D: diskusija

1. **Žmogus "negali nuspręsti būti toks arba kitoks, ir negali tapti kažkuo kitu"**
(A. Schopenhaueris);
2. **Savikūra negali būti grindžiama vien spontaniškumu – reikia suteikti savo charakteriui stilių**
(F. Nietzsche);
3. **Kančios ir gyvenimo sunkumai neįstengia nuslopinti noro gyventi**
(W. Jamesas).

VI. ETIKA IR PSICHOANALIZĖ

“Meilė yra menas. Norėdami išmokti meilės meno, to siekti turime tokiu pat būdu kaip ir mokydamiesi kiekvienos meno rūšies: muzikos, tapybos ir t. t. Tačiau meno meistrais tampame tik tada, kai mūsų teorinės žinios ir praktika susilieja į visumą – intuiciją.”

Erichas Frommas

A: atskirų autorių analizė

VI.1. PSICHOANALITINĖ ŽMOGAUS PRIGIMTIES SAMPRATA: SIGMUNDAS FREUDAS¹ (1856-1939) (p. 274-284).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Koks S. Freudo psichoanalizės² teorijoje santykis tarp *superego*³, *ego*⁴ ir *id*⁵?

¹ **Sigmundas Freudas** – austrų neoropatologas, psichiatras, psichologas. Psichoanalizės kūrėjas. Dirbo Vienos universiteto profesoriumi. Neurozėms gydyti sukūrė laisvų asociacijų metodą (laisvų asociacijų technika atskleidžiami sąmonės procesai – kompleksai, instinktai, potraukiai – analizuojami, padedant pacientui susigražinti prarastą psichinę pusiausvyrą), tapusį psichoanalizės pagrindu. Vienas pirmųjų psichologiniu požiūriu tyrė seksualumo vystymąsi, laikydamas, kad kiekviena jo stadija gali būti šaltinis nesąmoningiems konfliktams, pasireiškiantiems neurozėmis. Pirmasis parodė žmogaus psichikos dinamiškumą, daugiamažiškumą, tai, kad elgesys gali būti sąlygojamas ir sąmonės; atkreipė dėmesį į vaikystės periodo reikšmę tolesniam psichikos formavimuisi. Δ psichoanalizės teorija, akcentuojanti sąmonės vaidmenį, buvo išplėta į socialinę filosofiją.

² **Psichoanalizė** – psichoterapijos metodas; psichologijos teorija. S. Freudas sukūrė vieną svarbiausių Δ sąvokų – nuslopinimą. Idėjos, mintys galinčios būti nuslopintos ir “išstumtos” iš sąmonės į sąmonę. Normos atveju pagrindinė psichinės energijos dalis sublimuojama į kultūrai vertingą veiklą arba prasiveržia tik “kalbos apsirikimų”, sapnų forma. Δ turinti atskleisti nesąmoningą normalaus ir psychopatologinio elgesio motyvaciją, sušvelninti psichinių jėgų konfliktą ir padėti asmenybei psichologiškai subręsti. Psichoanalitinė terapija turinti iššifruoti sapnus, kuriuose labiausiai reiškiasi sąmonė, laisvų asociacijų metodu atskleisti tai, kas buvo nuslopinta, ką pacientas bando nuslėpti.

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo remdamasis S. Freudas žmogaus prigimtį traktuoja esant neskaidrią?

.....
.....
.....
.....

I.3. Kodėl žmogus kaip asmenybė nėra laisvas pats savaime?: K. Marxas, F. Nietzsche, S. Freudas? Ką “demaskuoja” šie mąstytojai?

.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo skiriasi S. Freudo ir F. Nietzsche’s požiūris į kančią?

.....
.....
.....
.....

I.5. Koks dviejų priešingų asmenybės polių – eroso ir mirties – santykis S. Freudo teorijoje? Kodėl erosą ir mirtį S. Freudas traktuoja kaip instinktus?

.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo artimi I. Kanto ir S. Freudo požiūriai žmogaus prigimties dualizmo atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....

II užduotis.

Psichoanalitinės terapijos sėkmė priklauso ir nuo to, kiek pacientas pats pradeda suprasti ir analizuoti savo elgesį, sapnus.

³ *Superego* – interiorizuotos moralinės normos.

⁴ *Ego* – visiems matoma asmenybės raiška.

⁵ *Id* – pasąmoninių motyvų laukas.

- Atlikite užduotį.

Kokias tris kovos su kančia technikas išskiria S. Freudas? Apibūdinkite jas.

1.....
2.....
3.....

Kuri iš šių technikų, Jūsų manymu, labiausiai efektyvi? Kuri – mažiausiai? Kodėl?

.....

III užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

III.1. Koks meno ir kančios santykis? Kokios menininko kūrybos priežastys? Ar menas gali padėti įveikti kančią? Kodėl?

.....

III.2. Kuo artimi F. Nietzsche's ir S. Freudo požiūriai į meną?*

.....

IV užduotis.

- Pasvarstykite.

Ar galima teigti, kad tam tikra mėgiama veikla – tai būdas įveikti kančią/jos išvengti? Kodėl taip manote?

* žr. III.2.f. Kodėl gi tu rašai? Frydrichas Nyčė (*Nietzsche*) // Sodeika T., Baranova J. *Filosofija XI-XII kl.* V., Tyto alba, 2002, p. 292-293.

.....
.....
.....
.....
.....

V užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

V.1. Kuo artimos F. Nietzsche's ir S. Freud'o sąžinės kilmės versijos? **

.....
.....
.....
.....

V.2. Koks santykis tarp moralės normų (*superego*) spaudimo ir asmenybės (*ego*) laimės patirties galimybės?

.....
.....
.....
.....

V.3. Kodėl, anot S. Freud'o, krikščioniškasis įsakymas *Mylėk savo artimą kaip save patį* – neįmanomas įgyvendinti?

.....
.....
.....
.....

VI užduotis.

- Pasvarstykite.

Ar iš tikrųjų besąlygiškos meilės priesakas neturi prasmės? Kodėl taip manote?

.....
.....
.....
.....

** žr. III.3.e. Sąžinės kilmė. Frydrichas Nyčė (*Nietzsche*) // Sodeika T., Baranova J. *Filosofija XI-XII kl.* V., Tyto alba, 2002, p. 323.

C: įskaita

Nurodykite, kuris teiginys teisingas (T), o kuris – klaidingas (K), apveddami atitinkamą raidę apskritimu (O).

Psichoanalitinė žmogaus prigimties samprata: Sigmundas Freudas (1856-1939)			
a.	Anot S. Freudo, pašamonėje glūdi sielos gyvenimo paskatos.	T	K
b.	Menas, S. Freudo manymu, tai tikrasis išsigelbėjimo nuo kančios kelias.	T	K
c.	S. Freudas akcentuoja žmogaus prigimties dualizmą – asocialų socialumą.	T	K
d.	S. Freudas erosą traktuoja kaip gyvenimo tęstinumo instinktą; mirties instinktas lemia naikinimo troškimą.	T	K
e.	S. Freudo manymu, krikščioniškasis įsakymas <i>Mylėk savo artimą kaip save patį</i> neįmanomas įgyvendinti dėl vidinės asmenybės motyvacijos priešinimosi. Toks įsakymas neatitinka asmenybės konstitucijos.	T	K
Meilė kaip produktyvumas: Erichas Frommas (1900-1980)			
a.	E. Frommas teigia, kad meilė – tai pozityvi vienvietė įveika.	T	K
b.	Laisvė, E. Frommo manymu, tai pagrindinė individo siekiamybė.	T	K
c.	E. Frommo manymu, meilė dažnai klaidingai tapatinama su sadizmo ir mazochizmo simbioze.	T	K
d.	E. Frommo teigimu, individai siekia dviejų nesuderinamų dalykų: turėti arba būti. Turėjimo orientacija destruktivi. Siekimas būti skatina produktyvumą.	T	K

e.	E. Frommas meilę interpretuoja kaip neurotišką prieraišumą.	T	K
Psichologinė savižudybės interpretacija			
a.	S. Freudo manymu, savižudybė – tai gedulas praradus mylimą žmogų.	T	K
b.	Kognityvusis biheviorizmas savižudybę sieja su depresija ir beviltiškumu, pesimistiniu ateities matymu.	T	K
c.	Socialinio išmokimo teorija teigia, kad polinkis į savižudybę ateina iš vaikystės – tai vaikystėje įtvirtintos bausmės išmokimas.	T	K
d.	E. Shneidmanas mano, kad savižudybės motyvai slypi išgyvenamoje vidinėje frustracijoje.	T	K
e.	E. Shneidmanas savižudybės aktą interpretuoja kaip agresyvų arba destruktivų komunikavimą, kuris visada priešiškas kitiems.	T	K

VI.2. MEILĖ KAIP PRODUKTYVUMAS: ERICHAS FROMMAS¹ (1900-1980) (p. 286-294).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Koks individualumo, laisvės ir vienatvės santykis? Kodėl žmogus gali bijoti laisvės?

.....

.....

.....

.....

.....

II užduotis.

- Atlikite užduotį.

Įsivaizduokite tokią situaciją: pereinate studijuoti į kitą grupę, kurios narių tarpe yra asmenų, nesąmoningai destruktiviais būdais bandančių įveikti savo vienatvę:

- Vienas jų svaiginasi narkotikais ir/ar alkoholiu (narkomanas, alkoholikas);
- Antrasis desperatiškai stengiasi pritapti prie kitų grupės narių (konformistas²);

¹ **Erichas Frommas** – vokiečių ir JAV filosofas, psichologas. Neofroidistas, artimas egzistencializmui. Niujorko Mokslų Akademijos akademikas. Dėstė JAV universitetuose. Plėtojo S. Freudo koncepcijas, biologinį jų pagrindą keisdamas socialiniu. Bandė jungti psichoanalizę ir marksizmą, interpretuodamas ją egzistencializmo ir abstrakčiojo humanizmo dvasia.

- Trečiasis bando išsižadėti savęs santykyje su kitu žmogumi arba pajungti save pastarojo valiai (simbiotikas³);
 - Ketvirtas nuolat jaučiasi menkavertis ir bejėgis, nepasitikintis savimi (mazochistas⁴);
 - Penktas siekia kitus valdyti ir viešpatauti (sadistas⁵).
- Ką patartumėte kiekvienam iš jų? Kaip savo elgesį turėtų koreguoti ...?

...narkomanas, alkoholikas
...konformistas
...simbiotikas
...mazochistas
...sadistas

III užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

III.1. Koks meilės ir neurozės santykis K. Horney analizėje?

.....

III.2. Kodėl meilė – tai asmenybės pilnavertiškumo sąlyga?

.....

III.3. Kodėl meilė, E. Frommo manymu, gali konstruktyviai įveikti vienatvę?

.....

² **Konformizmas** – išoriškas prisitaikymas prie esamos tvarkos ar vyraujančios nuomonės.

³ **Simbiozė** – kelių asmenų įvairaus pobūdžio sugyvenimas, prarandant individualumo poreikį.

⁴ **Mazochizmas** – savęs “enigmas”: nuolatinis menkavertiškumo, bejėgiškumo, nepasitikėjimo savimi, prislėgtumo pojūtis. Mazochistas nuolat paklūsta, pats negebėdamas priimti sprendimų.

⁵ **Sadizmas** – 1) potraukis teikti kitam asmeniui fizinių/dvasinių kančių; 2) mėgavimasis kitų kančiomis.

.....
.....

VI.3. PSICHOLOGINĖ SAVIŽUDYBĖS INTERPRETACIJA (p. 295-296).

I užduotis.

- Užpildykite lentelę.

SAVIŽUDYBĖS PRIEŽASTYS	
Psichoanalizė
Kognityvusis biheviorizmas
Socialinio išmokymo teorija
Multidimensinė savižudybės

interpretacija
Kuri iš šių savižudybės interpretacijų, Jūsų manymu, labiausiai pagrįsta? Argumentuokite, kodėl. Kuri – mažiausiai? Pateikite kontrargumentų.	
Labiausiai pagrįsta savižudybės interpretacija yra, nes.....	Mažiausiai pagrįsta savižudybės interpretacija yra, nes.....

II užduotis.

- Atlikite užduotį.

Perskaitykite A. Alvarezo ištrauką iš veikalo *Laukinis Dievas: Savižudybės tyrinėjimas**. Pamažtykite, kaip būtumėte pasielgę su Silvija Plat Jūs. Ką būtumėte jai pasakę, supratę, kad ji mąsto apie savižudybę?

* Parašykite, kaip autoriaus vietoje būtumėte pasielgę Jūs arba * tiesiog užrašykite frazę (-es), kurią (-ias) tokiu atveju pasakytumėte Silvijai.

.....
.....
.....
.....
.....

III užduotis.

- Atlikite užduotį.

Remdamiesi minėta A. Alvarezo veikalo *Laukinis Dievas: Savižudybės tyrinėjimas* ištrauka ir, Jūsų nuomone, labiausiai pagrįsta psichologine savižudybės interpretacija, pabandykite paaiškinti (įžvelgti priežastis), kodėl Silvija Plat nusižudė.

Vietoj daugtaškių įrašykite, kuria psichologine savižudybės interpretacija remiatės.

.....

Kodėl Silvija Plat nusižudė?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

* žr. II.7.j. Aš išdaviau. Alfredas Alvarzas (*Alvarez*) // Sodeika T., Baranova J. *Filosofija XI-XII kl. V.*, Tyto alba, 2002, p. 255-257.

.....
.....
.....
.....

IV užduotis.

- Atlikite užduotį.

Remdamiesi E. Grollmano veikalo *Savižudybė: prevencija, intervencija, postvencija*** ištraukoje nurodomais patarimais, pamąstykite, kaip būtų galima užkirsti kelią Silvijos Plat savižudybei.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

V užduotis.

- Atlikite užduotį.

Pažiūrėkite I. Bergmano filmą *Žiemos šviesa* ir atsakykite į klausimą. Žvejo žmona prašo pastoriaus pasikalbėti su jos vyru, nes šis galvojęs apie savižudybę. Pastorius kalbasi labai nuoširdžiai, pasakoja, kaip pats išgyvena egzistencinę krizę. Žvejo nieko neklausinėja. Žvejys atsiprašo esą jo laukianti žmona, išeina ir nusižudo. Kodėl?***

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

** žr. II.7.h. Kaip padėti? Erlas Grolmanas (*Grollman*) // Sodeika T., Baranova J. *Filosofija XI-XII kl.* V., Tyto alba, 2002, p. 251-254.
*** Ši užduotis parengta, remiantis vadovėlyje Baranova J. *Etika: filosofija kaip praktika*, V., Tyto alba, 2002, p. 296, pateiktais filmo komentarais.

B: lyginamoji autorių analizė

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo skiriasi racionalistinė (I. Kantas) ir psichoanalitinė (S. Freudas) asmenybės samprata?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo artimos ir kuo skiriasi F. Nietzsche's etika ir S. Freudo psichoanalizės teorija?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....

I.3. Kuo skiriasi S. Freudo ir F. Nietzsche's požiūriai į kančią?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo artimos ir kuo skiriasi S. Freudo ir E. Frommo teorijos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.5. Kuo artimi E. Frommo ir K. Horney požiūriai į meilę?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo skiriasi S. Freudo ir E. Frommo požiūriai į meilę?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo artimi E. Frommo ir krikščioniškosios etikos požiūriai į meilę?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Pasvarstykite.

Ar pritariate S. Freudo idėjai, kad savižudybė – tai gedulas praradus mylimą žmogų? Kad kenčiantis žmogus narciziškai tapatina save su prarastu žmogumi, patirdamas jam dviprasmiškus jausmus – ir myli jį, ir jaučia jam priešišumą? Kad tą priešišumą nukreipia į save taip, lyg baustų mylimąjį? Kodėl taip manote?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

D: diskusija

1. **Meninės kūrybos šaknys – nepatenkinti norai**
(S. Freudas);
2. **Broliška meilė, meilė vargšui, prašalaičiui – tai gebėjimo mylėti išbandymas**
(E. Frommas);
3. **Savižudybė – tai gedulas praradus mylimą žmogų**
(S. Freudas).

VII. EGZISTENCINĖ ETIKA

“<...> kito asmens veidas yra apnuogintas: tai vargšas, kuriam aš galiu padaryti viską ir kuriam viską privalau.”

Emmanuelis Levinas

A: atskirų autorių analizė

VII.1. **TRYS GYVENIMO STADIJOS: SORENAS KIERKEGAARD'AS¹** (1813-1855) (p. 298-310).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Koks S. Kierkegaard'o filosofijos ir egzistencinės etikos santykis?

.....
.....
.....
.....

I.2. Kokia S. Kierkegaard'o ironijos prasmė?

.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Pamąstykite.

1) Koks poeto ir vaiko simbolio santykis estetinėje gyvenimo stadijoje? Kodėl būtent poetas atitinka šią stadiją? Ką galėtų reikšti vaiko simbolis? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kas sudaro esteto gyvenimo esmę? Kodėl?

.....

¹ **Sorenas Kierkegaard'as** – danų filosofas ir teologas. Vienas iš didžiųjų originalių XIX a. mąstytojų. Jo (iš dalies pseudoniminiuose) veikaluose randama literatūrinių tekstų, įžvalgios filosofinės bei psichologinės analizės, teologinės polemikos; visa tai pateikiama itin individualia maniera. Tačiau (krikščioniškas) religinis aspektas, kurį galima įžvelgti ir šio filosofo asmeninėje kovoje už tikėjimą, jo kūryboje visada vaidina nepaprastai svarbų vaidmenį. Jo atlikta žmogaus egzistencijos būdų analizė buvo lemiamas impulsas XX a. egzistencijos filosofijai.

.....
.....
.....
.....

2) Kodėl etinę gyvenimo stadiją atitinka būtent teisėjas? Kodėl pakartojimas įmanomas tik šioje gyvenimo stadijoje? Kodėl pasirinkti gali tik etikas? Kokia visuotinės reikšmės etiniame gyvenime?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kas sudaro etiko gyvenimo esmę? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

3) Kodėl būtent pastorius atitinka religinę gyvenimo stadiją? Koks individo vidujybės ir paradokso santykis? Ką šioje stadijoje reiškia tikėjimo riterio simbolis?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kas sudaro tikėjimo riterio gyvenimo esmę? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

III užduotis.

- Atlikite užduotį.

esančių daugtaškių vietoje įrašykite žodį, nurodantį, kas skatina pereiti iš estetiškos į etinę stadiją; o tada nurodykite, kas sudaro religinės stadijos turinį.

******įkelti schemą******

C: įskaita

Nurodykite, kuris teiginys teisingas (T), o kuris – klaidingas (K), apveddami atitinkamą raidę apskritimu (O).

Trys gyvenimo stadijos: Sorenas Kierkegaard'as (1813-1855)			
a.	S. Kierkegaard'o manymu, tam, kad egzistuojantis subjektas galėtų sueiti į santykį su Dievu, pirmiausia jis turi suvokti konkrečias savo egzistencijos sąlygas, t. y. save patį egzistencijoje.	T	K
b.	Realizuodamas estetinę gyvenimo formą, žmogus, anot S. Kierkegaard'o, priklauso nuo išorės dalykų, t. y. nuo to, kas ne jo valioje.	T	K
c.	Etinė egzistencija, S. Kierkegaard'o manymu, pasirenka save kaip Paties būtį, taip tapdama nepriklausoma nuo išorės dalykų, ji yra sprendimų subjektas, gyvenimas įgyja rimtumą ir nuoseklumą.	T	K
d.	Tikėjimo turinį S. Kierkegaard'as apibrėžia kaip atgailą.	T	K
e.	Tikėjimo turinys, anot S. Kierkegaard'o, yra paradoksas, kad amžinybė įsikūnijo laike, t. y. kad Dievas tapo žmogumi.	T	K
Martino Heideggerio (1889-1976) fundamentalioji ontologija			
a.	M. Heideggerio pamatinėje ontologijoje pradžios taškas yra žmogus, įvardijamas sąvoka <i>štai-būtis</i> , mat žmogaus būčiai, santykiu su būtimi, būdingas būties supratimas.	T	K
b.	Baimėje M. Heideggeris išvelgia pamatinį padėtumą, kuriame štai-būtis atsiduria savo autentiškiausių galimybių akivaizdoje.	T	K
c.	Pamatinė štai-būties struktūra yra <i>rūpestis</i> kaip egzistencialumo (galimybės-būti), faktiškumo (įmestumo), nuopuolio (beasmeniškumo) vienybė.	T	K
d.	Dažniausiai, M. Heideggerio manymu, štai-būtis esti autentiško buvimo-savimi modusu.	T	K
e.	Baimėje, anot M. Heideggerio, štai-būčiai atsiveria jos baigtinumas ir menkumas. Ji patiria save kaip <i>buvimą-myriop</i> .	T	K
Egzistencija prieš esmę: Jeanas Paulis Sartre'as (1905-1980)			
a.	Anot J. P. Sartre'o, žmogaus būties struktūra yra laisvė, nes jis negali būti kitaip, kaip tik privalėdamas realizuoti save patį, t. y. privalėdamas iš savęs padaryti tai, kas jis yra; jis pasmerktas laisvei.	T	K
b.	J. P. Sartre'o manymu, protas yra žmogaus duotybė.	T	K
c.	J. P. Sartre'as mano, kad mirtis – tai neatskirama žmogaus pasaulio dalis.	T	K
d.	Svarbiausia žmogaus sąmonės savybė, anot J. P. Sartre'o, tai jos gebėjimas suvokti situaciją negatyviai.	T	K
e.	Faktinės duotybės, sako J. P. Sartre'as, laisvės nesunaikina, nes tik laisvė jas parodo kaip ribą; tai apribojimas, galiojantis tik konkrečiame gyvenimo projekte.	T	K
Etika iki ontologijos: Emmanuelis Levinas (1906-1995)			
a.	E. Levinas pritaria E. Husserlio fenomenologijai tardamas, kad <i>kitas</i> išsitenka universaliame sąmonės atvertume, ir jis gali būti suprastas pasitelkus įprastines fenomenologijos kategorijas.	T	K
b.	E. Levinas nepitaria M. Heideggerio ontologijai, nes pastaroji, jo manymu, santykį su esiniu pajungia santykiui su būtimi, ir tokiu būdu	T	K

	ontologija tampa ankstesnė už santykį su <i>kitu</i> . Tai ontologijos “egoizmas”.		
c.	Mirtis, sako E. Levinas, tai kažkas visiškai <i>kitas</i> , kas negali būti suvokta.	T	K
d.	Erotinis santykis steigia kovą, kadangi jame susiduria dvi laisvės, - teigia E. Levinas.	T	K
e.	E. Levinas antrina M. Buberiui teigdamas, kad autentiško dialogo sąlyga – tai tai abipusiškumas ir simetrija.	T	K

**VII.2. MARTINO HEIDEGGERIO¹ (1889-1976)
FUNDAMENTALIOJI ONTOLOGIJA (p. 311-322).**

I užduotis.

- Atsakykite į klausimą.

Koks fundamentaliosios² ontologijos³ ir etikos santykis?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Atlikite užduotį.

Remdamiesi G. Steinerio veikalo *Heideggeris** ištrauka, palyginkite V. van Gogho paveikslą *Valstiečio batai* (p. 311) su M. Heideggerio meditacija, žvelgiant į šiuos nutapytus batus.

→ kodėl čia batai?

.....
.....
.....

→ kodėl tai – valstiečio batai?

.....
.....
.....

→ ką galėtų reikšti niūrus paveikslo fonas?

.....
.....
.....

→ Ar pritariate M. Heideggeriui, kad šie valstiečio batai “atskleidžia mums visišką buvimą pasaulyje”?

¹ **Martinas Heideggeris** – vokiečių filosofas. Vienas egzistencializmo pradininkų. Buvo E. Husserlio asistentu. Dirbo Margurgo, Freiburgo universitetų profesoriumi, o taip pat ir rektoriumi. Savo svarbiausiame veikle *Būtis ir laikas* ontologinius klausimus sprendžia per konkrečią individo egzistenciją. Norint ją pažinti, reikia analizuoti egzistencijos faktus, kurių kiekvienas išreiškias individo sąmonę. Žmogus suvokia esąs apsuptas daugybės daiktų, jam priešišku, o drauge būtinų egzistencijai. Iš čia nuolatinis nerimas, grėsmės savai egzistencijai, jos baigtinumo nuojauta, neišvengiamos mirties baimė. Nuo to žmogus gelbstisi užsimiršimu kasdienybės smulkmenose, nepaisydamas to, kuo jis yra iš tikrųjų. Todėl visą jo egzistenciją galima suvesti į nerimą, baimę, mirtį, iracionalų chaosą, kuriame, neturėdamas jokios atramos, pergyvena nuolatinį tragizmą.

² **Fundamentalioji** – čia: pamatinė.

³ **Ontologija** – būties teorija.

* žr. Steiner G. *Heideggeris*. V., 1995, p. 67-74.

Jei taip – kaip? Jei ne – kodėl?

.....
.....
.....

→ M. Heideggeriui šis paveikslas
sukelia vienišo žmogaus, vėlų
vakarą einančio per bulvienojaus
laukus namo, vaizdinį. Kokią
nuotaiką Jums kelia šis paveikslas?
Kokie vaizdiniai kyla bežiūrint į
šį paveikslą?

.....
.....
.....

III užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

III.1. Kaip, anot M. Heideggerio, gali atsiverti tiesa? Koks egzistencijos ir tiesos santykis?

.....
.....
.....
.....
.....

III.2. Koks *Dasein*⁴ ir būties santykis?

.....
.....
.....
.....
.....

III.3. Kodėl *Dasein*, M. Heideggerio manymu, klausinėjanti būtybė?

.....
.....
.....
.....
.....

III.4. Kodėl, anot M. Heideggerio, žmogus negali išvengti buvojimo neautentišku būdu kaip *das Man*⁵? Kodėl negalima išvengti *Verfall*⁶?

.....
.....
.....

⁴ *Dasein* – remiantis M. Heideggerio terminologija - štai-būtis, t. y. žmogus.

⁵ *das Man* – remiantis M. Heideggerio terminologija, pats sau susvetimėjęs aš, taigi buvojantis neautentiškai.

⁶ *Verfall* – remiantis M. Heideggerio terminologija, nuopuolis.

.....
.....
III.5. Kodėl *Sorge*⁷, anot M. Heideggerio, tai “pirmaprādė būties būklė”? Kodėl rūpestis esmingai persmelkia žmogaus būtį?

.....
.....
.....
.....

III.6. Kodėl laisvė mirties link, anot M. Heideggerio, tai *Dasein* galimybė būti pačiu savimi? Kodėl laisvė mirties link netapati savižudybei?

.....
.....
.....
.....

III.7. Kodėl mirtis – tai gyvenimo fenomenas, tam tikra būties atmaina?

.....
.....
.....
.....

III.8. Kodėl mirtis – tai ypatinga būties apraiška, ypatinga ateitis? Kuo mirtis skiriasi nuo kitų būties apraiškų, nuo kitų ateities įvykių?

.....
.....
.....
.....

III.9. Kodėl tik Niekio atvertis, M. Heideggerio manymu, įgalina pirmaprādę autentišką būtį? Kaip atsiveria Niekis?

.....
.....
.....
.....

III.10. Koks *Dasein* ir kitų mirties santykis? Koks kitų mirties santykis su manimi?

.....
.....
.....
.....

⁷ *Sorge* – remiantis M. Heideggerio terminologija, rūpestis.

VII.3. EGZISTENCIJA PRIEŠ ESMEĮ: JEANAS PAULIS SARTRE'AS¹ (1905-1980) (p. 323-333).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo reikšmingas J. P. Sartre'as kaip filosofas ir kaip rašytojas?

.....
.....
.....
.....

I.2. Koks laisvės ir šleikštulio santykis? Kodėl šleikštulys gali kelti baimę?

.....
.....
.....
.....

I.3. Kodėl daiktai Antuanui Rokantenui kelia šleikštulį?

.....
.....
.....
.....

I.4. Koks egzistencijos ir šleikštulio santykis J. P. Sartre'o romane *Šleikštulys*?

.....
.....
.....
.....

I.5. Kodėl nuotykis yra šleikštulio priešybė?

.....
.....
.....
.....

II užduotis.

¹ **Jeanas Paulis Sartre'as** – prancūzų filosofas, rašytojas. Žmogaus ir aplinkos santykiu aiškino savitą situacinį žmogaus reikšmingumą ir laisvę, pasiekiamą tik idealybėje. Laisvę laikė individualiu pasirinkimu. Δ moralinis credo – būti atsakingam už viską pasaulyje – abstraktus ir idealistinis. Prozos kūriniuose spekuliatyvinę filosofiją jungė su natūralistiniais vaizdais, mitiniais motyvais, detaliapsichologine analize ir tiesioginiu publicistiškumu. Daugelio Δ kūrinių veikėjai – inteligentai, linkę į individualizmą, dvejojantys ir vieniši. Δ kūryba turėjo įtakos prancūzų ir kitų tautų literatūros raidai.

.....
.....

Kuo skiriasi J. P. Sartre'o aprašytasis ir filme pavaizduotasis mirties įvaizdžiai?

.....
.....
.....
.....

Su kuo Jums asocijuojasi mirtis? Koks tai įvaizdis? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

VII.4. ETIKA IKI ONTOLOGIJOS: EMMANUELIS LEVINAS¹
(1906-1995) (p. 334-348).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kas liudija E. Leviną esant dialogo filosofu?

.....
.....
.....
.....

I.2. Koks E. Levino ir E. Husserlio santykis fenomenologinėje² problematikoje?

.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo skiriasi E. Levino ir M. Heideggerio santykio su esiniu traktuotės? Kuo E. Levinas savo etinėmis pažiūromis nepitaria M. Heideggerio ontologijai?

.....
.....
.....
.....

I.4. Koks E. Levino etikos santykis su hedonistine orientacija? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

I.5. Kaip suderinti egocentrinę asmenybės mėgavimąsi malonumais ir visišką atsakomybę *kitam*? Kaip įmanoma būtis-kitam? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

¹ **Emmanuelis Levinas** – žydų filosofas. Kilęs iš Lietuvos, Kauno. Dirbo *Poitier* universiteto, vėliau – Sorbonos universiteto profesoriumi. Paskirtas ir pastarojo universiteto garbės profesoriumi. Pagrindinis veikalas – *Totalybė ir begalybė*. Svarbios jo fenomenologinės įžvalgos, daug dėmesio skyrė etikai, ją vadino pirmąja filosofija.

² **Fenomenologija** – filosofijos šaka, tirianti sąmonės raidą nuo jutimo iki visiško žinojimo.

.....
.....
.....
III.2. Kuo skiriasi etinio santykio kaip dialogo traktuotės E. Levino ir M. Buberio interpretacijose? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

III.3. Kodėl *kito* svetimumas, E. Levino manymu, tai jo laisvė? Kodėl ši laisvė sykiu yra ir vargas?

.....
.....
.....
.....

III.4. Ką byloja veido nuogybė? Kodėl *kitas* – tai absoliuti kitybė?

.....
.....
.....
.....

III.5. Kodėl etinį santykį, E. Levino manymu, įgalina tik atsakomybė? Kodėl etinis santykis būtinai asimetriškas?

.....
.....
.....
.....

III.6. Kaip suprantate E. Levino taip perfrazuotą Biblijos įsakymą: *Mylėk savo artimą – tai tu pats?* Kodėl mano artimas – tai aš pats?

.....
.....
.....
.....

IV užduotis.

- Pasvarstykite.

IV.1. Kaip įmanomas autentiškas susitikimas su *kitu*? E. Levinas.

.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

IV.2. Kodėl etika pirmesnė už ontologiją?: E. Levinas.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

B: lyginamoji autorių analizė

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo skiriasi Sokrato ir S. Kierkegaard'o ironija?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo skiriasi S. Kierkegaard'o trys gyvenimo stadijos nuo F. Nietzsche's trijų dvasios tapimo pakopų?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo artimos ir kuo skiriasi S. Kierkegaard'o etika ir F. Nietzsche's etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo artimi S. Kierkegaard'o ir I. Kanto samprotavimai etikos klausimu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

I.5. Kuo artimos M. Heideggerio ir Platono tiesos sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo skiriasi ir kuo artimos M. Heideggerio ontologija ir J. P. Sartre'o etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo skiriasi J. P. Sartre'o etika ir E. Levino etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.8. Kuo skiriasi M. Heideggerio ontologija ir E. Levino etika?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
I.9. Kuo skiriasi M. Heideggerio ir J. P. Sartre'o mirties sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.10. Kuo skiriasi M. Heideggerio, J. P. Sartre'o ir E. Levino laisvės sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.11. Kuo skiriasi racionalistinės etikos ir egzistencinės etikos laisvės sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.12. Kuo artimos egzistencinės etikos ir krikščioniškosios etikos laisvės sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.13. Kuo skiriasi antikos mąstytojų ir E. Levino laikysenos hedonizmo atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.14. Kuo skiriasi I. Kanto ir E. Levino laikysenos hedonizmo atžvilgiu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.15. Kuo E. Levino etika artima Epikūro etikai?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.16. Kuo skiriasi E. Levino ir M. Heideggerio mirties sampratos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.17. Kuo skiriasi E. Levino ir J. P. Sartre'o meilės sampratos?

D: diskusija

1. **Asmenybė tuo, kuo gali tapti, tampa tik tą akimirka, kai renkasi**
(S. Kierkegaard'as)
2. **“Kaip neišvengiamybė, mirtis užsklendžia vienatvėje”**
(M. Heideggeris);
3. **“Mes esame įmesti į laisvę”**
(J. P. Sartre'as);
4. **Atsakomybės santykis asimetriškas**
(E. Levinas).

VIII. EGZISTENCIALIZMAS IR LITERATŪRA

“Absurdiškumo jausmas gali užklupti kiekvieną žmogų už kiekvieno gatvės kampo. Savo įkyriu nuogumu, šviesa be spinduliavimo šis jausmas yra neapčiuopiamas. <...> Galbūt iš tiesų mumyse gyvena iki galo nepažįstamas žmogus, o jame yra kažkas nesupaprastinama, kas lieka nepagauta.”

Albert'as Camus

A: atskirų autorių analizė

VIII. PRASMĖ BEPRASMYBĖS AKIVAIZDOJE: ALBERT'AS CAMUS¹ (1913-1960) (p. 350-362).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. A. Camus – rašytojas ar filosofas? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kodėl, anot A. Camus, pasaulis mums svetimas? Kodėl kiti žmonės mums svetimi? Kodėl kartais tampame svetimi net patys sau?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo artimi B. Pascalio ir A. Camus egzistencialistiniai apmąstymai?

.....
.....
.....

¹ **Albert'as Camus** – prancūzų rašytojas, filosofas. Darbininko sūnus. Baigė Alžyro universiteto filosofijos fakultetą. Buvo komunistų partijos nariu. Buvo įsteigęs teatro trupę, vaidino ir režisavo. Dar jaunystėje apsigyveno Prancūzijoje. Dalyvavo Pasipriešinimo judėjime. Redagavo laikraštį *Combat*. Buvo idėjiškai artimas J. P. Sartre'ui. Δ egzistencialistinė filosofija traktuoja gyvenimą kaip chaosą, neturintį prasmės. Žmogaus protui susidūrus su iracionaliu pasauliu, kylas absurdo pojūtis. Absurdo idėja – pagrindinis Δ filosofijos principas. Žmogaus mintis, kuriai būdinga siekti harmonijos, kurdama ir maištaudama stengiasi įveikti absurda. Absurdo akivaizdoje maištaujantį žmogų gelbsti stoicizmas, pareigos jausmas, solidarumas su kitais žmonėmis. Δ filosofinės pažiūros evoliucionavo nuo nihilizmo į abstraktųjį humanizmą. Δ grožiniuose veikaluose atsispindi jo filosofinės koncepcijos. Δ kūrybai būdinga lakoniškumas, simboliškumas, vietomis retorika.

.....
.....
I.4. Kuo artimos A. Camus egzistencinio absurdiškumo ir S. Parulskio egzistencinio betiksliskumo įžvalgos?

.....
.....
.....
.....

I.5. Kokias absurdo ištakas išskiria A. Camus? Kur jos slypi?

.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo skiriasi ir kuo artimos F. Kafka'os ir A. Camus egzistencinio absurdo interpretacijos?

.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo artimi ir kuo skiriasi J. P. Sartre'o, F. Kafka'os ir A. Camus egzistenciniai apmąstymai?

.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Atlikite užduotį.

Perskaitykite ištrauką iš F. Kafka'os romano *Procesas* ir pasamprotaukite klausimu *kodėl sodietis neįėjo pro jam skirtus vartus?** arba – *už ką areštavo Jozefą K.?***

.....
.....
.....
.....
.....

* žr. I.7.i. Kaip įeiti pro mums skirtus vartus? Francas Kafka (*Kafka*) // Sodeika T., Baranova J. *Filosofija XI-XII kl.* V., Tyto alba, 2002, p. 125-127.

** žr. III.5.h. Už ką aš areštuotas? Francas Kafka (*Kafka*) // Sodeika T., Baranova J. *Filosofija XI-XII kl.* V., Tyto alba, 2002, p. 370-372.

.....
.....
.....
.....

III užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

III.1. Koks egzistencinio absurdo ir savižudybės santykis A. Camus samprotavimuose? Kodėl savižudybės priežastis glūdi jau žmogaus būties pamatuose?

.....
.....
.....
.....

III.2. Koks absurdo ir tiesos santykis? Kodėl beprasmiška kurti iliuzijas, galinčias apsaugoti nuo nevilties? Ar apskritai įmanoma turėti kokių nors iliuzijų? Kodėl?

.....
.....
.....
.....

III.3. Kodėl žmogų gali kankinti aštrus kaltės jausmas ne dėl to, ką padarė, o dėl to, ko nepadarė?

.....
.....
.....
.....

III.4. Koks prasmės ir beprasmybės santykis A. Camus absurdo filosofijoje?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

IV užduotis.

- Atlikite užduotį.

C: įskaita

- Nurodykite, kuris teiginys teisingas (T), o kuris – klaidingas (K), apveddami atitinkamą raidę apskritimu (O).

Prasmė beprasmybės akivaizdoje: Albert'as Camus (1913-1960)		
a.	Absurdo jausmas, sako A. Camus, gali apimti žmogų staiga, subyrėjus kasdienybės dekoracijoms, kai žmogus pasilieka vienas akis į akį su pasaulio svetimumu ir priešišku.	T K
b.	Absurdo padarinys – atsisakoma teikti būčiai bet kokią metafizinę prasmę, o iš žmogaus reikalaujama įsikurti žmogaus sukurtų mastelių pasaulyje, nesitikėti anapusinių dalykų ir iki dugno išsemti tai, kas duota.	T K
c.	Žmogaus dalia, A. Camus manymu, prisiimti kančias pasaulyje be prasmės ir Dievo.	T K
d.	Žmogų kamuoja nenumaldomas prarastos vienovės ir prasmės išsipildymo ilgesys. Iš šios prarajos, skiriančios žmogaus vienovės, aiškumo bei prasmės siekimą ir pasaulį, kuris tuos dalykus neigia, ir kyla absurdo jausmas, - mano A. Camus.	T K
e.	A. Camus mano, kad savižudybė – tai psichikos sutrikimų arba pašlijusių socialinių santykių padarinys.	T K
Metafizinis Sigito Parulskio eksperimentas		
a.	S. Parulskio apmąstymai apie mirtį priartina jį prie M. Heideggerio ontologinės autentiškos būties perspektyvos.	T K
b.	S. Parulskio esė herojus išreiškia aukščiausią mizantropijos laipsnį – puikuoja savo vienatve.	T K
c.	S. Parulskio manymu, būtent kasdienybės ženklai atveria egzistencijos	T K

	esmę ir gelmę.		
d.	S. Parulskio autoironija ir paradoksalus mąstymas liudija apie rašytojo galimybę mąstyti kritiškai.	T	K
e.	S. Parulskis egzistencinio nesaugumo interpretacija priartėja prie J. Strielkūno eilėraščio herojaus totalios benamystės nerimo.	T	K
Etinis suskilimas nežinomybės akivaizdoje. Johnas Fowlesas: <i>Magas</i>			
a.	“Sokratiškas sąžiningumas” romano <i>Danielis Martinas</i> herojui – tai sąlyga išvengti iliuzijų, kritiškai vertinti realybę, išsaugoti “blaivų” mąstymą.	T	K
b.	Romane <i>Magas</i> J. Fowlesas pateikia ontologinių, susijusių su klasikine būties teorija, įžvalgų.	T	K
c.	Romano <i>Magas</i> herojaus Erfės susitaikymo su savimi ir sugrįžimo į realybę išgyvenimas artimas F. Nietzsche’s <i>amor fati</i> sampratai.	T	K
d.	Romano <i>Magas</i> herojus Erfė blaškosi tarp dviejų moterų – Elison ir Džuli – prisiminimo ir siekiamybės vaizdinių. Toks negalėjimas pasirinkti – pabėgimas nuo savęs.	T	K
e.	Romanas <i>Magas</i> liudija, kad žmogus kaip toks – nuolat priklausomas nuo aukštesniųjų pasaulio jėgų, t. y. Dievo, likimo ar pan.	T	K
Literatūrinė savižudybės interpretacija			
a.	Asmenybės polinkiai gali lemti nesugebėjimą ar nenorą gyventi saugiai.	T	K
b.	H. Hesse’s romano <i>Stepių vilkas</i> herojus Haris Haleris – savižudis pagal savo būdą.	T	K
c.	H. Hesse’s romano <i>Stepių vilkas</i> herojus Haris Haleris – teatrališkas estetas, siekiantis paveikti aplinkinius, padaryti jiems įspūdį.	T	K
d.	J. Fowleso romano <i>Magas</i> pagrindinis herojus Erfė – kančios genijus, ieškantis ramybės kaip visiškos neįtautos.	T	K
e.	H. Hesse’s romano <i>Stepių vilkas</i> pagrindinio herojaus Hario Halerio mintys apie savižudybę primena F. Nietzsche’s refleksiją tos pačios problemos atžvilgiu.	T	K
Egzistencija ir vienatvė. Eugene’as Ionesco’as: <i>Vienišius</i>			
a.	E. Ionesco romano <i>Vienišius</i> herojaus sąmonės slinktis iliustruoja egzistencialistų nužymėtą metafizinio nerimo paradigmę kilmę.	T	K
b.	E. Ionesco apmąstymai apie metafizinį nerimą primena B. Pascalio egzistencialistinius svarstymus.	T	K
c.	E. Ionesco romano <i>Vienišius</i> herojui būdinga stoviška stiprybė, bejėgiškumo slėpimas.	T	K
d.	E. Ionesco herojaus vienatvė – tai jo paties pasirinkimas kaip gyvenimo būdas, persmelktas arogancijos aplinkiniams.	T	K
e.	E. Ionesco herojaus vienatvė – tai jį ištikusi dalia, kurios jis negali pakęsti.	T	K
Filosofinio egzistencializmo kritika: Witoldas Gombrowiczius			
a.	W. Gombrowicziaus romanas <i>Pornografija</i> grindžiama filosofinėmis prielaidomis, keliamomis filosofinėmis problemomis.	T	K
b.	W. Gombrowicziaus manymu, individuali sąmonė nepaklūsta abstrakčioms filosofijos formulėms.	T	K
c.	W. Gombrowicziaus kūryboje atsiskleidžia metafizinis nerimas, būdingas egzistencialistams S. Kierkegaard’o, J. P. Sartre’o, A. Camus ir kt. kūrybai.	T	K
d.	W. Gombrowiczius įžvelgia esminę prieštarą tarp literatūros ir	T	K

	filosofijos, kaip tam tikrą neišsprendžiamą konfliktą.		
e.	Tiek W. Gombrowicziaus, tiek ir F. Nietzsche's kūrybai būdingi erotizuotos sąmonės eksperimentai.	T	K

VIII.2. METAFIZINIS SIGITO PARULSKIO¹ EKSPERIMENTAS (p. 363-371).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kodėl baugina S. Parulskio tekstai – rašytojo metafizinis eksperimentas su savimi?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo artimos A. Camus ir S. Parulskio egzistencinės žmogaus būties interpretacijos?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kodėl, remiantis S. Parulskiu, pasaulyje negalime jaustis saugūs? Kodėl pasaulio negalima prisijaukinti? Ar apskritai galima įveikti totalios benamystės nerimą? Kodėl?

¹ **Sigitas Parulskis** – šiuolaikinis lietuvių rašytojas. Jo kūrybai būdingi apmąstymai būties tema, persmelkti hipertikrovinančios ironijos.

numalšinti mirties baimę? Slėpimasis nuo mirties po ironijos šydu ar kilni stoiška laikysena be žiupsnelio iliuzijos? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

III.3. Kuo artimos S. Parulskio ir M. Heideggerio mirties interpretacijos? Ar atsivėrimas mirčiai – autentiškos būties sąlyga? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

III.4. Koks S. Parulskio herojaus santykis su vienatve? Kodėl neįmanoma išvengti vienatvės? O gal net ir nereikia jos bijoti?

.....
.....
.....
.....
.....

III.5. Koks S. Parulskio steigiamas santykis su kasdienybe? Kodėl būtent per kasdienybės ženklus atsiveria gyvenimo esmė? Didžioji egzistencijos paslaptis?

.....
.....
.....
.....
.....

III.6. Kuo S. Parulskio kasdienybės poezija artima senajai dzenbudistinei haiku poezijai?

.....
.....
.....
.....
.....

III.7. Koks autoironijos ir paradokso santykis S. Parulskio esė?

.....
.....
.....
.....
.....

**VIII.3. ETINIS SUSKILIMAS NEŽINOMYBĖS AKIVAIZDOJE.
JOHNAS FOWLESAS¹: MAGAS (p. 372-377).**

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuri realybė J. Fowleso romanuose “realesnė” – tikroji ar sukurta? Kodėl? Kas skiria tikrąją ir išgalvotąją realybę? Kur toji riba? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Ar “sokratiškas sąžiningumas” gali apsaugoti nuo iliuzijų? Ar kritiškumas savęs paties atžvilgiu gali “atverti realybę”? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kurie žmonės – nuolat lydintys mus kasdienybės sraute, seniai pažinti ir gerai suprasti ar trumpai pasirodantys kaip nauja paslaptis, nežinomybė ir pats netikrumas – “realesni” ir artimesni? Kas svarbiau – esamybė ar galimybė? Kodėl?

¹ **Johnas Fowlesas** – garsus Didžiosios Britanijos rašytojas, rašantis egzistencialistinius romanus.

.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kas svarbiau – nuolankiai atsiduoti likimui ar keisti realybę? Laukti ar eksperimentuoti? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.5. Ar pritariate Končiui, kad žmogus pats sau turi būti ontologinis atskaitos ir atramos taškas? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kodėl Erfei buvo taip svarbu susitaikyti su savimi? Sugrįžti į kasdienybę? Ar jis tapo ta “sala, kuri nenugrimzdo”?

.....
.....
.....
.....
.....

VIII.4. LITERATŪRINĖ SAVIŽUDYBĖS INTERPRETACIJA
(p. 378-380).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo pasižymi savižudiška asmenybė? Kuo savižudiška asmenybė skiriasi nuo gyvenimą teigusio, tačiau nusižudžiusio žmogaus?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kodėl Haris Haleris vadinamas Stepių Vilku? Ką reiškia vilko simbolis?

.....
.....
.....
.....
.....

II užduotis.

- Atlikite užduotį.

Perskaitykite Hermanno Hesse's romaną *Stepių vilkas** ir parašykite Hariui Haleriui laišką pasirinktu aspektu.

* Hesse H. *Stepių vilkas*. V., Alma littera, 1999.

VIII.5. EGZISTENCIJA IR VIENATVĖ. EUGENE'AS IONESCO'AS¹: VIENIŠIUS (p. 381-384).

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kaip suprantate E. Ionesco romano *Vienišius* herojaus žodžius: “Ko gero, aš jau gimiau sugniuždytas. Pasaulis atrodė lyg didelis narvas ar veikiau didelis kalėjimas <...>”?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kodėl laisvė gali kelti grėsmę?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo panašūs E. Ionesco herojaus ir B. Pascalio egzistencialistiniai apmąstymai?

.....
.....
.....
.....
.....

¹ **Eugene'as Ionesco'as** – garsus Didžiosios Britanijos rašytojas. Garsiausias jo romanas – *Vienišius*.

I.4. Kuo artimi A. Strindbergo romano *Vienišas* herojus ir A. Schopenhaueris požiūriais į vienvatę?

.....
.....
.....
.....
.....

I.5. ! Ar galima tiek A. Strindbergo herojaus, tiek ir A. Schopenhauerio pažiūras pavadinti mizantropiškomis²? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kuo artimi ir kuo skiriasi A. Strindbergo herojaus ir F. Nietzsche's požiūriai į vienvatę?

.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kuo skiriasi E. Ionesco romano veikėjo vienvatė nuo A. Camus ir A. Strindbergo veikėjų vienvatės?

.....
.....
.....
.....
.....

I.8. Kodėl E. Ionesco herojus gailisi, kad nestudijavo filosofijos? Ar filosofija gali padėti gyventi?

.....
.....
.....
.....
.....

² **Mizantropas** – žmogus, nemėgstantis draugijos, atsiskyrėlis, užsidarėlis.

**VIII.6. FILOSOFINIO EGZISTENCIALIZMO KRITIKA:
WITOLDAS GOMBROWICZIUS¹ (p. 385-388).**

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo skiriasi W. Gombrowicziaus ir F. Nietzsche's erotizuotos sąmonės pavidalai?

.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo W. Gombrowiczius pagrindžia nuostatą, kad literatūra ir filosofija, rašytojas ir filosofas – absoliučiai netapatūs vienas kitam?

.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Kuo skiriasi metafizinis egzistencialisto ir metafizinis esteto nerimas? Kas priartina W. Gombrowiczių prie filosofijos? Kodėl?

.....
.....
.....
.....
.....

¹ Witoldas Gombrowiczius – garsus lenkų rašytojas.

I.4. Kodėl, anot W. Gombrowicziaus, išsenka savęs kūrimo galimybės? Ar galima galutinai sukurti save?

.....
.....
.....
.....
.....

I.5. Kaip suprantate W. Gombrowicziaus žodžius: “Pernelyg esu”?

.....
.....
.....
.....
.....

B: lyginamoji autorių analizė

I užduotis.

- Atsakykite į klausimus.

I.1. Kuo artimi A. Camus absurdo filosofija ir S. Parulskio intuityvusis egzistencializmas?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.2. Kuo skiriasi A. Camus ir J. Fowleso egzistencialistinių romanų įžvalgos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.3. Ką reiškia *magiškojo teatro* metafora J. Fowleso ir H. Hesse’s romanuose?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.4. Kuo skiriasi A. Camus ir E. Ionesco herojų egzistencialistinės laikysenos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.5. Kuo skiriasi A. Camus ir W. Gombrowicziaus egzistencialistinės laikysenos?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.6. Kas priartina W. Gombrowiczių prie egzistencialistų?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.7. Kas sieja A. Camus, S. Parulskio, J. Fowleso, E. Ionesco ir W. Gombrowicziaus kūrybą?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.8. Kuo artimi A. Camus, E. Ionesco ir B. Pascasio egzistencialistiniai samprotavimai?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.9. Kuo panašūs F. Nietzsche's ir H. Hesse's požiūriai į savižudybę?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

I.10. Kas sieja E. Frommo ir E. Ionesco požiūrius į laisvę?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

D: diskusija

1. **Mums svetimas ne tik pasaulis, bet ir kiti žmonės, net aš pats sau**
(A. Camus);
2. **“Vienatvė yra mirties pakaitalas gyviesiems”**
(S. Parulskis);
3. **Pats buvimas pasaulyje, pats būties išgyvenimas žmogui – tai visa ko atskaitos ir atramos taškas**
(J. Fowlesas);
4. **Savižudybė gali įvykti dėl nemokėjimo gyventi**
(H. Hesse);
5. **Vienatvė nėra pasirinkimas; tai – tragedija**
(E. Ionesco);
6. **“Žmogui paskutinė instancija yra žmogus, o ne kokia nors absoliuti vertybė”**
(W. Gombrowiczius).

